

TRANSATLANTICKÉ PARTNERSTVO V OBLASTI OBCHODU A INVESTÍCIÍ A JEHO VPLYV NA EKONOMIKU SR

Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií a jeho vplyv na ekonomiku SR – štúdia

Autori: Róbert Kičina, Peter Klátik, Matej Tunega, Podnikateľská aliancia Slovenska

Partner: Veľvyslanectvo USA v Bratislave

Vydané: 31. mája 2014

Informácie a skutočnosti uvedené v štúdií odrážajú stav rokovaní a odbornú diskusiu o TTIP k dátumu zverejnenia štúdie.

Táto štúdia je dostupná v elektronickej forme na www.ttip-slovakia.sk

Dohoda, ktorá prinesie výhody Európe aj USA

Obchodné vzťahy medzi USA a Európskou úniou patria medzi najvýznamnejšie vo svete. Podieľajú sa takmer polovicou na celkovej hospodárskej produkcii sveta a podporujú viac ako 13 miliónov pracovných miest na oboch stranách Atlantiku. Dúfam, že vzájomný obchod sa onedlho rozšíri, keďže sa nachádzame v čase, keď od neho závisí budúcnosť oboch ekonomík. Od júla 2013, zástupcovia oboch negociačných tímov zo Spojených štátov a Európskej únie zatiaľ absolvovali 5 rokovaní o Transatlantickej dohode o obchode a investíciách (Transatlantic Trade and Investment Partnership, TTIP). Cieľom týchto rokovaní je nielen obmedzenie tarifných, ale aj netarifných prekážok, ktoré jednoznačne prispievajú k zrýchleniu rastu HDP, podpore rozvoja globálneho vývozu z USA a Európy a vytváraniu nových pracovných príležitostí.

Určite pôjde o náročnú úlohu. Obe strany majú svoje citlivé miesta a žiadna z nich nedosiahne všetko, čo požaduje. Predstavitelia jednotlivých odvetví na oboch stranách so záujmom očakávajú, ale niekedy sa aj obávajú, ako by dohoda TTIP mohla ovplyvniť ich pole pôsobnosti. Avšak iba široká dohoda obsahujúca všetky oblasti bude mať významný kladný priamy i nepriamy dopad aj na malé otvorené ekonomiky, ako je Slovenská republika. Medzitým som veľmi rád, že Veľvyslanectvo USA v Bratislave intenzívne spolupracuje s americkými a miestnymi partnermi, ako je napríklad Podnikateľská aliancia Slovenska, na zvyšovaní povedomia a informovanosti Slovákov o tom, aké výhody dohoda TTIP ponúka slovenskej aj americkej ekonomike.

Táto štúdia, ktorá sumarizuje dopady a vplyv TTIP na ekonomiku SR, poskytuje komplexné a prehľadné informácie o tom, čo a ako môžu slovenskí zástupcovia z podnikateľského, spotrebiteľského ako aj verejného života získať z tejto dohody.

Ešte nás čaká veľa práce. Spojené štáty sa tešia na spoluprácu s Európskou úniou pri hľadaní tvorivých riešení pre spomínanú problematiku pri postupe smerom k spoločnému cieľu – dohode, ktorá vytvorí nové investície, pracovné miesta a hospodársky rast na oboch stranách Atlantiku. Je to win/win situácia pre Spojené štáty a Európu.

Theodore Sedgwick
Veľvyslanec USA na Slovensku

Obsah

Manažérske zhrnutie	4
1. Úvod	6
1.1 Projekt PAS: TTIP – Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií: Jedinečná príležitosť na rast firiem na Slovensku (?)	7
1.2 Dôležitosť zahraničného obchodu a význam vytvárania obchodných dohôd	8
1.3 Význam TTIP pre Slovensko	9
1.4 Priebeh doterajších kôl rokovaní o TTIP	11
1.5 Súčasná situácia a zhodnotenie šancí na úspech TTIP	12
2. Vývoj ekonomických vzťahov medzi EÚ a USA	15
2.1 Myšlienka užšie prepojiť americký a európsky trh	15
2.2 Ekonomické motívy	16
3. Analýza ekonomických vzťahov medzi USA a SR a medzi EÚ a SR	18
3.1 Analýza ekonomických vzťahov medzi USA a SR	18
3.2 Analýza ekonomických vzťahov medzi EÚ a SR	20
4. Prieskum PAS: Väčšina podnikateľov sa k transatlantickej dohode stavia pozitívne	22
4.1 Respondenti prieskumu, ich skúsenosti s exportom a znalosť TTIP	22
4.2 Názor podnikateľov na pripravovanú dohodu o spoločnom trhu medzi EÚ a USA	23
4.3 Výhody TTIP pre podnikanie	23
4.4 Riziká TTIP pre podnikanie	24
4.5 Čo podnikateľom komplikuje obchod s USA	25
4.6 Očakávané zmeny v zahraničnom obchode	26
4.7 Vplyv TTIP na tržby a zamestnanosť v podnikoch	27
5. Prognóza dopadov zavedenia TTIP na ekonomiku SR	29
5.1 Predpoklady pre model (s využitím výsledkov prieskumu PAS)	29
5.2 Prognóza na základe vlastného modelu	30
5.3 Porovnanie doteraz zverejnených odhadov a prognózy na základe vlastného modelu	33
5.4 Vnútrofirminý obchod	33

6. Vybrané aspekty TTIP	35
6.1 Tarifné (colné) bariéry	35
6.2 Netarifné bariéry	37
6.3 Vplyv zavedenia TTIP na vybrané priemyselné odvetvia v SR	40
6.4 Vplyv TTIP na sektor malých a stredných podnikov	48
7. Prehľad vybraných zahraničných štúdií o dopadoch TTIP	49
Záver	53
Použité zdroje	54

Manažérske zhrnutie

Vzhľadom na historické väzby a prepojenosť dvoch najväčších svetových ekonomík – európskej a americkej, je až zarážajúce, koľko rôznych bariér a legislatívnych prekážok komplikuje vzájomný obchod a neumožňuje využiť potenciálne výhody vyplývajúce z jednotného trhu.

Tieto skutočnosti podnietili vznik aktuálnej iniciatívy, ktorej cieľom je dosiahnuť výrazný pokrok v oblasti liberalizácie zahraničného obchodu Európskej únie (EÚ) a Spojených štátov amerických (USA). Rodiaca sa dohoda nesie názov Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií (TTIP) – zóna voľného obchodu medzi EÚ a USA.

Podľa londýnskeho Centra pre výskum hospodárskej politiky by ambiciózne a komplexné transatlantické obchodné a investičné partnerstvo pre hospodárstvo EÚ mohlo predstavovať prínos až 119 miliárd eur ročne alebo 545 eur v prepočte na priemernú domácnosť. V prípade amerického hospodárstva by malo ísť o 95 miliárd eur ročne alebo 655 eur na domácnosť.

Slovensko ako jedna z krajín s výrazne proexportne orientovanou ekonomikou môže z dohody profitovať najviac. Aj preto by Slovensko nemalo pri rokovaní o konkrétnych bodoch transatlantického partnerstva ostať v pozícii pasívneho pozorovateľa. V rámci snahy o posilnenie hlasu slovenských podnikateľov a odbornej verejnosti pri rokovaní o obsahu a finálnej podobe TTIP Podnikateľská aliancia Slovenska (PAS) v spolupráci s Veľvyslanectvom USA v Bratislave zrealizovala osobitný projekt s názvom TTIP – Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií: Jedinečná príležitosť na rast firiem na Slovensku (?).

Jednou zo súčastí tohto projektu bol dotazníkový prieskum o vplyvoch transatlantického partnerstva na ekonomiku a podnikateľské prostredie na Slovensku s cieľom identifikovať príležitosti a hrozby, ktoré z predmetnej dohody vyplývajú. Do prieskumu sa zapojilo 453 podnikateľov.

Viac ako polovica respondentov predpokladá, že dohoda o vytvorení spoločného trhu medzi EÚ a USA prinesie nové podnikateľské príležitosti a pomôže oživiť ekonomiku Slovenska. Najvýraznejším prínosom transatlantickej zóny voľného obchodu by pritom podľa podnikateľov malo byť zvýšenie počtu obchodných partnerov, zintenzívnenie zahraničného obchodu a jednoduchší transfer know-how a technológií.

Prevažujúci optimizmus podnikateľov voči spoločnému trhu EÚ a USA potvrdzujú aj odpovede o rizikách TTIP. Zoznam rizík je v porovnaní so zoznamom výhod kratší, pričom v porovnaní s hodnotením výhod podnikatelia vnímajú jednotlivé hrozby menej výrazne. Najčastejšie pocítovanou obavou je zintenzívnenie konkurencie na trhu, čo je síce užitočné pre ekonomiku ako celok, avšak môže viesť k poklesu ziskov či dokonca ohrozeniu životaschopnosti časti podnikateľov. Účinným opatrením na kompenzáciu rizík vyplývajúcich z intenzívnejšej konkurencie, ktoré by vláda SR rozhodne nemala podceňiť, je podľa PAS zlepšenie podnikateľského prostredia.

Podnikatelia, ktorí sa zapojili do prieskumu, očakávajú, že vytvorenie transatlantickej zóny voľného trhu a odstránenie obchodných a regulačných bariér bude mať pozitívny vplyv nielen na ich tržby (v priemere predpokladajú zvýšenie tržieb o 17 %), ale aj na zamestnanosť v ekonomike. O pozitívnom vplyve liberalizácie obchodu na zamestnanosť je presvedčených 88,7 % opýtaných podnikateľov. Priemerná hodnota očakávanej zmeny počtu zamestnancov pritom predstavovala +7,8 %¹.

Z analýzy dopadov prijatia dohody TTIP na slovenskú ekonomiku a podnikateľské prostredie vyplýva nárast tržieb podnikov o 2,57%, zamestnanosti o 1,19% (tj. 27 652 nových pracovných miest), exportu o 3,10% a importu o 2,93%. Očakávaný nárast obratu cezhraničného obchodu predstavuje 3,02%. V nadväznosti na tieto nárasty možno očakávať rast HDP na úrovni približne 3,96% až 4,22%. Prínos pre slovenskú ekonomiku by tak mohol predstavovať až 3,6 miliardy eur (1 743 eur v prepočte na jednu domácnosť).

Potenciál Slovenska profitovať z benefitov TTIP závisí v značnej miere od konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky. Slovensko má vlastnú pozitívnu skúsenosť so vstupom na spoločný európsky trh v roku 2004. Okruh zákazníkov, ktorých možno obslúžiť bez potreby prekonávania národných bariér, sa rozšíril z 5,5 mil. na 500 mil., a zároveň sa zostrila konkurencia medzi slovenskými a európskymi producentmi, ktorí naopak získali bezbariérový prístup na trhy strednej a východnej Európy. Slovenská ekonomika krátko po vstupe Slovenska do EÚ zažila jedno z najžiarivejších období, keď sa hospodársky rast postupne zvyšoval až dosiahol rekordných 10,4% v roku 2007. Tento úspech slovenskej ekonomiky nebol generovaný len vstupom do EÚ. Základným predpokladom boli zásadné reformy podnikateľského prostredia, ktoré zvýšili konkurencieschopnosť podnikov, čiže ich schopnosť uspieť na trhu. Samotný vstup do obchodného priestoru EÚ bol len katalyzátorom následného hospodárskeho úspechu.

1 Je potrebné upozorniť, že nakoľko respondentmi v prieskume PAS boli najmä proexportne orientované podniky, celkový vplyv na ekonomiku bude s najväčšou pravdepodobnosťou nižší, keďže názory podnikateľov, ktorí pôsobia na lokálnom trhu, nemusia byť dostatočne zohľadnené. Aby sme tieto skutočnosti zohľadnili, bolo potrebné získané dáta spracovať tak, aby výsledky reprezentovali skutočné parametre podnikateľského prostredia na Slovensku (realistický exportný charakter podnikov a pod.). Podrobné informácie o prepočte uvádzame v kapitole 5 – Prognóza dopadov zavedenia TTIP na ekonomiku Slovenska.

1

Úvod

Prvá zmienka, resp. úvaha o aktuálne prerokúvanej dohode Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií (Transatlantic Trade and Investment Partnership – TTIP) pochádza z 13. februára 2013, keď ju vo svojej reči State of the Union spomenul prezident USA Barack Obama. Vyzdvihol dôležitosť obchodného partnerstva medzi USA a EÚ a vyjadril presvedčenie, že ďalšie odstraňovanie bariér a legislatívnych prekážok by mohlo viesť k zvýšeniu obchodnej výmeny, vzniku nových pracovných miest a nárastu HDP.

O týždeň neskôr TTIP vo svojom príhovore spomenul aj predseda Európskej komisie José Manuel Barroso. Približne o mesiac (20. marca 2013) bol o úmysle prezidenta USA začať rokovania o TTIP listom oficiálne upovedomený aj Kongres Spojených štátov amerických. Členské krajiny EÚ dali Európskej komisii mandát na spustenie rokovaní s USA o vytvorení zóny voľného obchodu 14. júna 2013. Cieľom týchto rokovaní je uzavretie dohody, ktorá by znamenala významné prehĺbenie existujúceho a v súčasnosti najväčšieho svetového obchodného partnerstva. Z úspešného uzavretia (resp. vytvorenia zóny voľného obchodu) by vyplývala nielen eliminácia ciel (umelo vytvorených bariér brániacich prístupu na trh), ale aj ďalších prekážok, najmä rozdielov v regulačných bariérach, nekoherentných štandardov a právnych bariér.

EÚ a USA sú všeobecne najväčšími svetovými obchodníkmi aj investormi nielen vo vzájomnom vzťahu (každý jeden deň predstavuje hodnota vzájomného obchodu tovarov a služieb medzi EÚ a USA približne 2 miliardy eur²), ale aj vo vzťahu k väčšine tretích krajín.

Z týchto dôvodov by dohoda o voľnom obchode medzi EÚ a USA bola najvýznamnejšou bilaterálnou obchodnou dohodou vôbec, či už v zmysle objemu medzinárodného obchodu, ktorý by podliehal jej pravidlám, ako aj v zmysle vplyvu na medzinárodný obchod ako celok.

2 Zdroj, kde možno nájsť aj ďalšie informácie: <http://www.europskenoviny.sk/10/02/2014/najvacsia-obchodna-zmluva-sucasnosti/>

Okrem spomenutých ekonomických aspektov je dôležité zdôrazniť, že dohoda má aj zásadný zahranično-politický aspekt. Ekonomická kríza na oboch brehoch Atlantiku poukázala na dôležitosť a vzájomnú prepojenosť transatlantických ekonomických väzieb. Aj s ohľadom na presun ťažiska k Ázii a Latinskej Amerike je najlepšou alternatívou zvýšenie vlastnej efektivity a konkurencieschopnosti práve cestou prehĺbenia transatlantického prepojenia. Transatlantická zóna voľného obchodu tak môže predstavovať presun hospodárskeho ťažiska späť smerom do euroatlantického priestoru.

Spoločný obchodný blok EÚ a USA s jednotnými a vzájomne uznávanými štandardmi bude mať vysoké šance stať sa referenciou pre globálne technologické štandardy. Spoločný regulačný rámec založený na spoločných hodnotách prispeje k posilneniu hodnôt ako demokracia, sloboda, rešpekt k životnému prostrediu či ochrana zdravia. Podľa predpokladov a predbežných analýz by uzatvorenie dohody mohlo do roku 2027 zvýšiť HDP EÚ o 0,5 % a v prípade USA o 0,4 %³.

Časové vymedzenie štúdie

Táto štúdia vznikla rok po oficiálnom začiatku rokovaní o TTIP. Informácie a skutočnosti, ktoré v štúdiu uvádzame, odrážajú stav rokovaní a odbornú diskusiu o TTIP k 31. máju 2014. Pri analýze dopadov uvažujeme o úplnom odstránení obchodných bariér (colných i regulačných) medzi EÚ a USA.

1.1

Projekt PAS: TTIP – Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií: Jedinečná príležitosť na rast firiem na Slovensku (?)

TTIP možno podľa doteraz publikovaných analýz považovať za obrovskú príležitosť pre ďalší ekonomický rozvoj a Slovensko by nemalo pri rokovaní o konkrétnych bodoch transatlantického partnerstva ostať v pozícii pasívneho pozorovateľa. S cieľom posilniť hlas slovenských podnikateľov a odbornej verejnosti pri rokovaní o obsahu a finálnej podobe TTIP PAS v spolupráci s Veľvyslanectvom USA v Bratislave zrealizovala osobitný projekt s názvom TTIP – Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií: Jedinečná príležitosť na rast firiem na Slovensku (?), v ktorého rámci diskutovala s podnikateľmi o výhodách a nevýhodách spoločného transatlantického trhu, analyzovala dopady na slovenskú ekonomiku a podnikateľské prostredie, identifikovala hlavné riziká a možnosti ich minimalizácie.

Hlavným cieľom projektu bolo posilniť pozíciu Slovenska a podnikateľskej verejnosti v rokovaní o transatlantickom partnerstve v oblasti obchodu a investícií (TTIP), a to prostredníctvom konzultácií otázok súvisiacich s TTIP s podnikateľmi a odbornou verejnosťou a vypracovaním tejto ekonomickej analýzy dopadov.

Projekt pozostával z troch častí. V prvej časti PAS zrealizovala dotazníkový prieskum o vplyvoch transatlantického partnerstva na ekonomiku a podnikateľské prostredie s cieľom identifikovať príležitosti a hrozby, ktoré z predmetnej dohody vyplývajú. Súčasne PAS diskutovala tému vytvorenia jednotného

3 Zdroj: I. Lipková, 2013, Budúcnosť obchodných vzťahov medzi Európskou úniou a USA, <http://fmv.euba.sk/RePEc/brv/journal/MV2013-4.pdf>

trhu s podnikateľmi a odbornou verejnosťou formou okrúhlych stolov, z ktorých jeden sa týkal horizontálnych (všeobecných) dopadov a ostatných šesť okrúhlych stolov bolo zameraných na špecifické dopady na vybraných šesť odvetví, ktoré sú pre slovenskú ekonomiku kľúčové (financie a bankovníctvo, poľnohospodárstvo, IT a e-commerce, energetika a bridlicový plyn, USA vs EÚ – porovnanie vybraných regulácií a napokon automobilový priemysel).

V druhej časti projektu analytická jednotka PAS vypracovala komplexnú analýzu vplyvov TTIP na ekonomiku opierajúc sa o zistenia z dotazníkového prieskumu, okrúhlych stolov a štúdií, ktoré boli na túto tému realizované v zahraničí. Tretia časť projektu mala komunikačný charakter.

Informácie o projekte TTIP – Transatlantické partnerstvo v oblasti obchodu a investícií: Jedinečná príležitosť na rast firiem na Slovensku (?) na internete

Pre zabezpečenie maximálnej možnej participácie všetkých zúčastnených skupín a verejnosti bol priebeh projektu i samotných rokovaní o TTIP komunikovaný na sociálnych sieťach a bola vytvorená osobitná stránka www.ttip-slovakia.sk s podrobnými informáciami o projekte.

Informácie o projekte na sociálnych sieťach:

Google+: <https://plus.google.com/108766313193724756392/about>

Facebook: <https://www.facebook.com/TTIPslovakia?fref=ts>

LinkedIn: <https://www.linkedin.com/company/ttip-slovakia>

Twitter: https://twitter.com/TTIP_SLOVAKIA

1.2

Dôležitosť zahraničného obchodu a význam vytvárania obchodných dohôd

S cieľom eliminovať tarifné a netarifné bariéry zahraničného obchodu a umožniť tak čo najviac profitovať z výhod zahraničného obchodu, začali najmä po druhej svetovej vojne vznikáť myšlienky týkajúce sa vytvárania rôznych obchodných dohôd (napr. colných únií). Práve takéto dohody v prípade EÚ postupne viedli až k vzniku spoločného trhu, ktorý spolu s menovou úniou zabezpečil takmer úplnú elimináciu bariér zahraničného obchodu medzi jednotlivými členskými krajinami EÚ⁴.

Medzi krajiny, ktoré majú uzatvorenú dohodu o voľnom obchode aj s EÚ, aj s USA, patria Čile, Guatemala, Honduras, Južná Kórea, Kolumbia, Kostarika, Mexiko, Nikaragua, Panama, Peru, Salvádor a Singapur.

4 Prehľad najdôležitejších bilaterálnych obchodných dohôd EÚ, aj v štádiu prebiehajúcich alebo budúcich rokovaní o voľnom obchode, možno nájsť vo vydaní euPASnewsletter z augusta 2013: http://www.fipra.sk/newsletter/2013/3/prehľad_najdolezitejsich_bilaterálnych_obchodnych_dohod_eu.pdf. Podobne, prehľad dohôd o voľnom obchode, ktoré uzatvorili USA, možno nájsť na internetovej stránke: <http://www.ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements>.

1.3

Význam TTIP pre Slovensko

Vyšší hospodársky rast, rast exportu a zamestnanosti, efektívnejšia výroba a rozšírenie sortimentu pre spotrebiteľov patria k najväčším výhodám, ktoré môžu pocítiť obyvatelia SR po implementácii dohody TTIP. Zhodli sa na tom účastníci prvého stretnutia pri okrúhlym stole na tému TTIP, ktoré organizovali PAS, AmCham a Veľvyslanectvo USA v Bratislave v septembri 2013.

Slovensko ako malá a proexportne orientovaná členská krajina EÚ má jedinečnú príležitosť podieľať sa na všetkých výhodách, ktoré TTIP prináša. Z dosiaľ publikovaných štúdií na túto tému totiž vyplýva, že predovšetkým nové členské krajiny s otvorenými ekonomikami môžu počítať s výrazným zvýšením rastu HDP (odhad pre SR sa pohybuje až na úrovni +4,21 % HDP^{5,6}), vytvorením nových pracovných miest a prílevom zahraničných investícií. Daniel J. Ikenson, riaditeľ Centra Herberta A. Stiefela pre štúdium obchodných politík z Cato Institute, v tejto súvislosti povedal: „Medzi hlavné prínosy TTIP pre krajinu, akou je Slovensko, bude určite patriť zlepšenie prístupu na svetové trhy, zväčšenie objemu dostupného zahraničného kapitálu, zníženie nákladov na dovoz surovín a vývoz komponentov a v neposlednom rade i hlbšia integrácia do procesov medzinárodného obchodu”⁷.

Význam zahraničného obchodu pre SR potvrdzujú aj štatistiky – podľa Svetovej banky predstavoval obrat zahraničného obchodu SR v pomere k HDP v roku 2012 až 174 %, čo nás radí medzi veľmi otvorené ekonomiky – konkrétne na štvrté miesto v tomto ukazovateli hneď za Hongkong, Singapur a Belgicko⁸. Prehľad objemu zahraničného obchodu SR s USA a najvýznamnejšími obchodnými partnermi SR za roky 1997 až 2012 možno nájsť v nasledujúcich tabuľkách.

Tab. 1 – Prehľad objemu zahraničného obchodu SR s Nemeckom za r. 1997 až 2012 (mil. €)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Vývoz zo SR do Nemecka	2 548	3 612	3 888	4 875	5 494	5 627	8 221	8 526
Dovoz z Nemecka do SR	2 576	3 928	4 068	4 908	5 848	5 616	6 992	7 357
Saldo obchodu s Nemeckom	-27	-316	-180	-34	-354	11	1 230	1 168
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Vývoz zo SR do Nemecka	8 476	9 455	9 991	9 785	7 855	9 291	11 479	13 273
Dovoz z Nemecka do SR	7 281	8 424	8 929	9 267	5 911	7 520	8 978	9 851
Saldo obchodu s Nemeckom	1 195	1 031	1 061	518	1 944	1 771	2 502	3 423

Zdroj: Štatistický úrad SR⁹

5 Ambiciózny scenár (odstránenie tarifných aj netarifných bariér)

6 G. Felbelmayr, 2013, Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – Who benefits from a free trade deal?, <http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>

7 Zdroj: TTIP posilní hospodársky rast a zamestnanosť na oboch kontinentoch, <http://alianciapas.sk/2013/09/12/>

8 Zdroj: The World Bank, Merchandise trade (% of GDP), http://data.worldbank.org/indicator/TG.VAL.TOTL.GD.ZS?order=wbapi_data_value_2012+wbapi_data_value+wbapi_data_value-last&sort=desc

9 Zdroj: Štatistický úrad SR, <http://www.statistics.sk/pls/elisw/MetaInfo.explorer?obj=78&cmd=go&s=1005&sso=5&so=29>

Tab. 2 – Prehľad objemu zahraničného obchodu SR s Českou republikou za r. 1997 až 2012 (mil. €)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Vývoz zo SR do ČR	2 740	2 550	2 540	3 167	3 372	3 288	3 441	4 040
Dovoz z ČR do SR	2 792	2 811	2 597	2 883	3 572	3 762	3 927	4 255
saldo obchodu s ČR	-51	-261	-57	284	-201	-474	-487	-215
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Vývoz zo SR do ČR	4 665	5 839	6 134	6 702	5 277	6 612	8 181	8 707
Dovoz z ČR do SR	4 507	4 944	5 191	5 331	4 319	4 863	5 661	5 724
Saldo obchodu s ČR	157	895	943	1 371	958	1 750	2 520	2 983

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tab. 3 – Prehľad objemu zahraničného obchodu SR s USA za r. 1997 až 2012 (mil. €)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Vývoz zo SR do USA	175	150	202	258	260	313	1 401	1 415
Dovoz z USA do SR	404	444	399	406	458	530	535	506
Saldo obchodu s USA	-229	-294	-197	-148	-198	-217	867	909
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Vývoz zo SR do USA	1 036	1 318	1 176	847	426	729	897	1 169
Dovoz z USA do SR	486	540	479	584	436	433	512	521
Saldo obchodu s USA	550	777	697	263	-10	295	385	648

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tab. 4 – Prehľad objemu zahraničného obchodu SR za r. 1997 až 2012 (mil. €)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Celkový vývoz zo SR	10 755	12 541	14 063	18 208	20 292	21 643	26 663	29 811
Celkový dovoz do SR	13 078	15 294	15 564	19 594	23 703	24 828	27 441	31 485
Saldo obchodu SR	-2 322	-2 753	-1 502	-1 386	-3 411	-3 185	-778	-1 674
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Celkový vývoz zo SR	32 864	40 916	47 351	49 522	39 721	48 272	56 783	62 144
Celkový dovoz do SR	35 320	43 667	48 076	50 280	38 775	47 494	55 768	58 588
Saldo obchodu SR	-2 456	-2 751	-725	-758	946	779	1 016	3 556

Zdroj: Štatistický úrad SR

1.4

Priebeh doterajších kôl rokovaní o TTIP

K 31. máju 2014 sa uskutočnilo celkovo päť kôl rokovaní¹⁰. Prvé kolo rokovaní sa začalo 8. júla 2013 vo Washingtone. Dôraz bol kladený najmä na formálne záležitosti. Počas diskusií vyjednávači stanovili priority a dohodli technické postupy¹¹. Následne boli identifikované prioritné oblasti liberalizácie:

- prístup na trh pre poľnohospodárske a priemyselné tovary
- verejné obstarávanie
- investície
- oblasť energetiky a surovín
- otázky regulácie
- sanitárne a fytozsanitárne opatrenia
- služby
- práva duševného vlastníctva
- trvalo udržateľný rozvoj
- malé a stredné podniky
- riešenie sporov
- konkurencia
- zjednodušovanie colných procedúr
- štátne podniky

Druhé kolo negociácií sa uskutočnilo 11. až 15. novembra 2013 v Bruseli a bolo zamerané najmä na oblasti služieb, investícií, regulačných záležitostí a energií a surovín. Toto kolo bolo prevažne prieskumné a cieľom bola identifikácia bodov s možnosťou efektívneho hľadania zhody¹².

V poradí tretie kolo rokovaní sa konalo 16. až 20. decembra 2013 vo Washingtone. Ďalej boli spresnené viaceré oblasti, o ktorých sa diskutovalo v prvých dvoch kolách, a tiež sa začali práce na formovaní podoby samotnej dohody TTIP¹³.

Štvrté kolo bolo presunuté pre stretnutie šéfov negociačných tímov, ktorého hlavnou úlohou bolo riešenie problematiky začlenenia mechanizmu urovnávania sporov medzi štátom a investormi (ISDS – Investor to State Dispute Settlement) do rokovaní o TTIP (pozn.: téme ISDS sa venujeme osobitne v kapitole 6.2.2). Napokon sa uskutočnilo 16. marca 2014 v Bruseli. Hlavný vyjednávač Dan Mullaney uviedol, že USA sú ochotné zrušiť doterajšie clá v rámci dohody o voľnom obchode s EÚ. Na štvrtom kole rokovaní sa zúčastnili aj zástupcovia podnikateľov, spotrebiteľov, odborov a environmentálnych skupín, aby predložili svoje stanoviská k návrhu dohody¹⁴.

10 Ďalšie informácie o jednotlivých kolách rokovaní poskytuje Európska komisia na internetovej stránke: http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/resources/#negotiation_rounds

11 Zdroj: Bertelsmann Foundation, 2013, TTIP negotiations: A Summary of Round 1, [http://www.bfna.org/sites/default/files/BBrief-TTIP%20Round%201%20\(1Aug2013\).pdf](http://www.bfna.org/sites/default/files/BBrief-TTIP%20Round%201%20(1Aug2013).pdf)

12 Zdroj: Bertelsmann Foundation, 2013, TTIP negotiations: A Summary of Round 2, [http://www.bfna.org/sites/default/files/publications/BBrief%20-%20TTIP%20Round%202%20\(6Dec2013\).pdf](http://www.bfna.org/sites/default/files/publications/BBrief%20-%20TTIP%20Round%202%20(6Dec2013).pdf)

13 Zdroj: Bertelsmann Foundation, 2014, TTIP negotiations: A Summary of Round 3, [http://www.bfna.org/sites/default/files/publications/BBrief-TTIP%20Round%203%20\(14Jan14\).pdf](http://www.bfna.org/sites/default/files/publications/BBrief-TTIP%20Round%203%20(14Jan14).pdf)

14 Zdroj: Európska komisia, <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/resources/#ttipfourth-toggle>

Význam nadštandardnej participácie verejnosti na rokovaníach

Hoci v EÚ je dojednávanie medzinárodných obchodných zmlúv výlučne v kompetencii Komisie, tá od začiatku jasne deklarovala, že bude intenzívne komunikovať o všetkých zámeroch so všetkými zúčastnenými stranami, aby sa v rámci rokovaní zachovala maximálna možná pluralita názorov.

Počas celého procesu rokovaní je prostredníctvom Rady, v ktorej sú zastúpené všetky národné vlády členských štátov EÚ, zabezpečený plný demokratický dohľad. Rovnako dôležitú kontrolnú úlohu má Európsky parlament. Európska komisia, ktorá v mene členských štátov rokuje o TTIP, pravidelne informuje Radu a Európsky parlament o priebehu rokovaní a prijíma ich podnety a návrhy pred a po každom kole. Na konci rokovaní to bude práve Rada a Európsky parlament, ktoré obchodnú dohodu buď schvália alebo odmietnu.

Prvým krokom bolo zverejnenie viacerých oficiálnych pozícií EÚ a technických materiálov ešte pred začiatkom prvého kola. Odvtedy Komisia pravidelne aktívne vyhľadáva a počúva názory všetkých zainteresovaných strán. Každé kolo rokovaní obsahuje brífing, na ktorom sa v priemere zúčastňuje okolo 350 záujmových skupín. Okrem toho s cieľom ešte viac posilniť participáciu dôležitých zainteresovaných strán koncom januára založila špeciálnu poradnú skupinu (Special Advisory Group) zloženú z expertov zastupujúcich celú škálu záujmov.

Odkazy na dokumenty TTIP:

Základné informácie: <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip/>

Kľúčové dokumenty: <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/resources/#documents>

Otázky a odpovede: <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/questions-and-answers/>

Podobne aj americká strana má záujem o komunikáciu s čo najširším spektrom zainteresovaných subjektov. Poskytuje informácie o tom, aké doterajšie kroky sa podnikli pri zapojení verejnosti a dotknutých subjektov do rokovaní. Viac informácií možno nájsť na stránke:

<http://www.ustr.gov/about-us/press-office/blog/2014/March/Stakeholder-Consultations-Investment-and-the-TTIP>

Ďalšie, už piate kolo rokovaní sa skončilo 23. mája 2014 na pôde USA. Podľa vyjadrenia Dana Mullaneyho, hlavného vyjednávača USA, sa na päťdňovom kole rokovaní zišli zástupcovia takmer všetkých vyjednávacích skupín. Diskutovalo sa o navrhovanom znení dohody vo väčšine oblastí. Hlavnými témami piateho kola rokovaní boli clá, investície a verejné obstarávanie, avšak vyjednávači diskutovali aj o spôsoboch, ako zvýšiť regulačnú kompatibilitu v mnohých odvetviach ako zdravotnícke pomôcky, liečivá, kozmetika, automobily či chemické látky. Hlavný vyjednávač EÚ Ignacio Garcia Bercero sa vyjadril, že obidve strany dosiahli pokrok pri riešení otázok týkajúcich sa pracovného trhu, životného prostredia a udržateľného rozvoja, avšak konečný cieľ je veľmi ambiciózny. „Posunuli sme sa od diskusie o konceptuálnom rámci k definovaniu presne špecifikovaných predstáv o celej škále oblastí, ktoré sú predmetom rokovaní,“ povedal zástupca americkej delegácie Michael Forman¹⁵.

1.5

Súčasná situácia a zhodnotenie šancí na úspech TTIP

V júli 2014 uplynie rok od oficiálneho spustenia rokovaní medzi EÚ a USA o Transatlantickom partnerstve v oblasti obchodu a investícií. Pôvodný ambiciózny plán o ukončení rokovaní do roku 2015 sa spočiatku javil ako bezproblémový vzhľadom na bohatú tradíciu vzájomných historických, kultúrnych, politických a ekonomických prepojení medzi EÚ a USA.

¹⁵ Zdroje: Európska komisia, <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/resources/#ttipfifth-toggle>; philSTAR.com, <http://www.philstar.com/world/2014/05/24/1327007/us-eu-wrap-fifth-round-trade-talks-without-breakthroughs>

Už dnes je však jasné, že pôvodný plán prijať zmluvu do dvoch, maximálne troch rokov bol príliš optimistický. Čiastočné zastavenie financovania výdavkov americkej vlády z októbra 2013, ktoré posunulo termín konania druhého kola rokovaní, či voľby do Európskeho parlamentu a následná výmena Európskej komisie, ktoré prerušia rokovania na politickej, nie však technickej úrovni, pritom rozhodne nepatria medzi najdôležitejšie dôvody spomalenia celého procesu. Hlavnou príčinou príbrzdzenia rokovaní je predovšetkým komplexnosť obsahu navrhovanej zmluvy. Inými slovami, úspešné napredovanie rokovaní brzdi obrovské množstvo potenciálnych problémov a úskalí prameniacych zo snahy o harmonizáciu dvoch značne odlišných regulačných systémov.

Na prvý pohľad sa zdá, že každé jedno z piatich doposiaľ uskutočnených kôl bolo poznačené sporom o to, či konkrétna kontroverzná oblasť má alebo nemá byť zahrnutá do rokovaní o TTIP. Nadšenie zo začiatku rokovaní utlmila žiadosť Francúzska o vylúčenie audiovizuálnych služieb z rokovaní o TTIP, na ktorú americká strana reagovala rovnakou požiadavkou v oblasti služieb námornej dopravy. Tento stav možno vnímať ako začiatok obávaného efektu snehovej gule. Paradoxne pritom vyznie skutočnosť, že neúspešný predchodca TTIP, dohoda s názvom Nový transatlantický trh, ktorú iniciovala Európska komisia, stroskotala v roku 1998 práve z dôvodu obavy Francúzska o svoj audiovizuálny priemysel. Druhé a tretie kolo TTIP negociácií bolo sprevádzané vášnivými diskusiami o problematike geneticky modifikovaných organizmov a ochrane osobných údajov. Štvrté kolo muselo byť presunuté pre stretnutie šéfov negociačných tímov, ktoré, okrem iných sporných oblastí, riešilo problematiku začlenenia mechanizmu urovnávania sporov medzi štátom a investormi (v angličtine známe pod skratkou ISDS – Investor to State Dispute Settlement) do rokovaní o TTIP.

Na druhom brehu Atlantiku sa rovnako vyskytli sporné body. Na veľmi jasne formulovanú požiadavku EÚ zahrnúť do rokovaní aj reguláciu finančných služieb, reagovalo americké ministerstvo financií (US Treasury) odmietavo. EÚ vzápätí argumentovala tým, že prípadné úmyselné vynechanie nastavenia jasných pravidiel pre banky by predstavovalo veľké riziko pre globálnu finančnú stabilitu a znamenalo by absolútne ignorovanie lekcie z krízy z roku 2008. Snaha EÚ využiť TTIP na uľahčenie dovozu lacnejších energetických surovín z USA, a tak aspoň čiastočne profitovať z cenovej revolúcie spôsobenej ťažbou bridlicového plynu naráža na rastúci nezáujem americkej strany, ktorá si rýchlo uvedomila, čo by masívny export znamenal pre domácu cenovú hladinu.

Ďalšou prekážkou pre TTIP v USA je rastúca kritika nedávno predstavenej spoločnej novely zákona na podporu obchodu (TPA – Trade Promotion Authority). Zmyslom tohto ustanovenia je od roku 2002 uľahčiť dojednanie medzinárodných zmlúv tým, že Kongres môže predložený návrh zmluvy buď schváliť alebo odmietnuť, nemôže ho však meniť, blokovať a ani umelo predlžovať (známy filibuster), čo v minulosti viedlo

k neúspechu viacerých veľmi zložito vyjednaných medzinárodných zmlúv.

Čoraz viac preto zaznievajú hlasy, ktoré tvrdia, že obchodnú dohodu sa len ťažko podarí prijať v pôvodne zamýšľanej forme. Viacerí experti na oboch stranách sa prikláňajú k názoru, že TTIP by sa postupne mala zmeniť na určitý typ „žijúcej zmluvy“ (living agreement), ktorá by poskytla potrebný priestor na kontinuálnu spoluprácu regulačných orgánov z EÚ a USA. Pomaľo sa tak naplňa scenár, pred ktorým varoval Daniel Ikenson z amerického Cato Institute, keď uviedol, že ak chcú byť EÚ a USA úspešné, musia v rámci rokovaní o obsahu plánovanej zmluvy v plnej vážnosti uplatniť princíp „bližšie visiaceho jablka“ – to znamená koncentrovať všetko úsilie na reálne dosiahnuteľné ciele.

Na druhej strane existuje niekoľko faktorov, ktoré zvyšujú šance na prijatie TTIP aj v jej súčasnej podobe. Prvým sú pozitívne skúsenosti z rokovaní s Južnou Kóreou, kde je dohoda o voľnom obchode prvou z novej generácie dohôd, ktoré zašli ďalej ako kedykoľvek predtým pri odstraňovaní prekážok obchodu, a to s cieľom uľahčiť európskym a kórejským spoločnostiam spoločné podnikanie. Počas prvých dvoch rokov od nadobudnutia účinnosti dohody sa výrazne zvýšil európsky export a prvýkrát po 15 rokoch dosiahla EÚ prebytok obchodnej bilancie s Južnou Kóreou. Export EÚ do Južnej Kórey sa zvýšil o 16,2% z 32,5 miliárd eur v roku 2011 na 37,8 miliárd eur v roku 2012¹⁶.

Obchodné ustanovenia Asociačnej dohody medzi Európskou úniou a Strednou Amerikou vstúpili v prípade Hondurasu, Nikaraguy a Panamy do platnosti dňa 1. augusta 2013. Dohoda predstavuje nielen dôležitý odrazový mostík vo vzájomných vzťahoch medzi EÚ a Hondurasom, Nikaraguou a Panamou, ale takisto aj dláždi cestu k užšej integrácii medzi Európskou úniou a celou Strednou Amerikou. EÚ je druhým najväčším obchodným partnerom Strednej Ameriky ako celku – obchodné toky v roku 2012 predstavovali spolu 14 miliárd eur, ktoré zahŕňali 1,4 miliardy eur z obchodu s Hondurasom, 1,2 miliárd eur s Panamou a 0,4 miliardy eur v prípade Nikaraguy. Výhody dohody by mali byť konkrétne badateľné na ekonomike Strednej Ameriky, kde sa po aplikovaní dohody na celý región očakáva jej rast o viac ako 2,5 miliardy eur ročne¹⁷.

V prípade úspešného prijatia TTIP nepochybne prinesie hospodársky rast, tvorbu nových pracovných miest, nižšie ceny, väčší objem zahraničných investícií a zvýšenie životnej úrovne občanov EÚ a USA¹⁸.

Ďalšie kolo rokovaní by sa malo uskutočniť v júli 2014, pravdepodobne v Európe.

Prioritné témy z hľadiska efektívneho zavedenia TTIP¹

Existuje mnoho ďalších tém, ktoré by v rámci negociácií o TTIP nemali zostať nepovšimnuté. Podľa Daniela J. Ikenzona existuje vyše dvadsať legitímnych tém, ktorým by sa negociácie o TTIP mali venovať. Podľa jeho názoru hrozí, že mnohé budú buď zmietnuté zo stola alebo sa im bude venovať iba povrchná pozornosť². Najväčší význam pripisuje nasledovným témam:

- Odstránenie ciel na všetky produkty. Priemerné clá v USA sú 3,5% a v EÚ dokonca až 5,3%. Podľa D. Ikenzona neexistuje žiadny dôvod, aby takéto prekážky existovali v medzinárodnom obchode 21. storočia.
- Harmonizácia štandardov a regulácií na vyrobené produkty.
- Harmonizácia regulačného procesu pri schvaľovaní produktov a dodržiavaní zdravotných a bezpečnostných štandardov.
- Harmonizácia hygienických štandardov, ktoré sa príliš často používajú na zamaskovanie umelých bariér pre prístup na trh.
- Sprístupnenie verejného obstarávania pre transatlantický obchod.

1 Zdroj: Web projektu TTIP: Jedinečná šanca na rast firiem na Slovensku, <http://www.ttip-slovakia.sk/>.

2 Zdroj: http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2013/09/profil_a_rozhovor_o_dopadoch_ttip_na_slovensko.pdf

16 Zdroj: euPASnewsletter, august 2013, Prehľad najdôležitejších bilaterálnych obchodných dohôd EÚ, http://www.fipra.sk/newsletter/2013/3/prehlad_najdolezitejsich_bilateralnych_obchodnych_dohod_eu.pdf

17 Zdroj: euPASnewsletter, august 2013, Prehľad najdôležitejších bilaterálnych obchodných dohôd EÚ, http://www.fipra.sk/newsletter/2013/3/prehlad_najdolezitejsich_bilateralnych_obchodnych_dohod_eu.pdf

18 Zdroj: euPASnewsletter, február 2014, http://www.fipra.sk/newsletter/2014/2/newsletter_ttip_februar_2014.pdf

2

Vývoj ekonomických vzťahov medzi EÚ a USA

2.1

Myšlienka užšie prepojiť americký a európsky trh

V minulosti sa objavili minimálne dva seriózne pokusy o liberalizáciu vzájomného obchodu. V roku 1998 Európska komisia navrhla dohodu Nový transatlantický trh, ktorú však Francúzsko vetovalo z dôvodu obavy o svoj audiovizuálny priemysel. Komisia krátko nato pripravila Akčný plán pre transatlantické partnerstvo, známy pod skratkou TEP, ktorý bol menej ambiciózny a nepriniesol požadované zlepšenie vzájomného obchodu. Všetky následné iniciatívy sa zamerali prevažne na elimináciu negatívnych dopadov administratívnych a regulačných bariér prostredníctvom parciálnych dohôd o vzájomnom uznávaní a harmonizácii. Nepriniesli však vážnejší pozitívny dopad, najmä pre rozdielnosť regulačných tradícií.

Myšlienka užšie prepojiť americký a európsky trh teda nie je nová a je logické, že v poslednom období došlo k jej oživeniu. Dva hlavné akcelerátory spustenia rokovaní predstavuje ekonomická kríza a nespokojnosť s napredovaním rokovaní v rámci WTO. Ďalším dôležitým podnetom na štart negociácií bola reforma Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a vysoké ceny komodít. Tieto dôvody viedli EÚ a USA, aby vytvorili Pracovnú skupinu na vysokej úrovni pre pracovné miesta a rast pod vedením komisára pre obchod EÚ a obchodného zástupcu USA, ktorej závery obom stranám jasne odporučili štart rokovaní o TTIP¹⁹.

¹⁹ Zdroj: Komentár R. Kičinu, výkonného riaditeľa PAS, pre Európske noviny – Najväčšia obchodná zmluva súčasnosti! Čo prinesie dohoda EÚ s USA?, 2014, <http://www.europskenoviny.sk/10/02/2014/najvacsia-obchodna-zmluva-sucasnosti/>

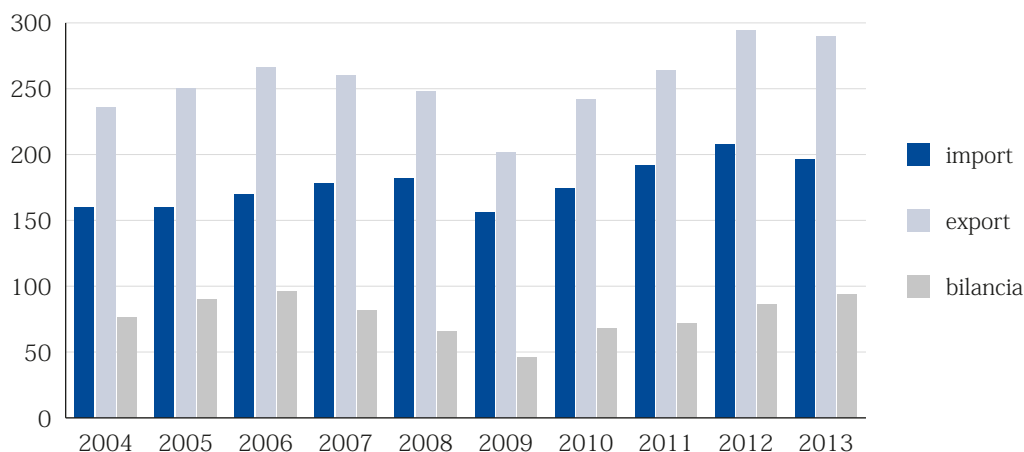
2.2

Ekonomické motívy

Ekonomických dôvodov na hlbšie prepojenie oboch svetových ekonomík je niekoľko. Trh EÚ je najväčším trhom na svete. Z pohľadu obchodu s tovarmi – USA je hlavnou destináciou exportov EÚ a tretím najväčším zdrojom importov EÚ. Zároveň EÚ predstavuje druhý najdôležitejší vývozný trh pre USA a druhý najvýznamnejší zdroj dovozu. Obidva trhy dokopy tvoria takmer polovicu svetovej ekonomiky – ide teda o najväčší a najbohatší trh na svete, ktorý tvorí viac ako tri štvrtiny svetového finančného trhu a viac ako polovicu svetového obchodu. Až 91,3% celosvetových transakcií je uskutočnených v dolároch (61,7%), eurách (25,7%) alebo librách (3,9%).

Prehľad objemov zahraničného obchodu s tovarmi medzi EÚ a USA za uplynulých 10 rokov uvádzame v grafe 1, ktorý dopĺňame tabuľkou so štruktúrou obchodovaných tovarov podľa komoditných tried v roku 2013.

Graf 1 – Vývoj obchodu s tovarmi medzi EÚ a USA od roku 2004 (import, export a bilancia z pohľadu EÚ; miliardy €)

Zdroj: Európska komisia²⁰

Vzájomné priame investície dosahujú hodnotu takmer 3 bilióny eur. „Transatlantická ekonomika“ generuje ročne až 5,3 bilióna dolárov v komerčnom obchode a zamestnáva 15 miliónov pracovníkov.

V prípade úspešnej liberalizácie obchodu prinesie TTIP obom ekonomickým veľmociam nový rozvojový impulz. Výsledkom budú nižšie ceny, silnejšia konkurencia, efektívnejšie využitie zdrojov a v konečnom dôsledku vyšší hospodársky rast a vyššia zamestnanosť. Podľa londýnskeho Centra pre výskum hospodárskej politiky by ambiciózne a komplexné transatlantické obchodné a investičné partnerstvo pre hospodárstvo EÚ mohlo predstavovať prínos až 119 miliárd eur ročne alebo dodatočných 545 eur v prepočte na priemernú domácnosť.

20 Zdroj: Európska komisia, 2014, European Union, Trade in goods with USA, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113465.pdf

Tab. 5 – Komoditná štruktúra obchodu s tovarmi medzi EÚ a USA (z pohľadu EÚ) podľa tried nomenklatúry SITC

Trieda SITC	Import 2013 [mil. €]	Podiel na importe	Export 2013 [mil. €]	Podiel na exporte
Stroje a zariadenia	74 406	37,96 %	122 750	42,59 %
Chemikálie	43 467	22,18 %	62 107	21,55 %
Priemyselné výrobky	25 031	12,77 %	35 745	12,40 %
Nerastné (minerálne) palivá	18 933	9,66 %	17 331	6,01 %
Trhové výrobky	12 736	6,50 %	27 428	9,52 %
Surové materiály	8 845	4,51 %	2 561	0,89 %
Potraviny a živé zvieratá	5 909	3,01 %	5 874	2,04 %
Komodity a transakcie neklasifikované	3 578	1,83 %	2 426	0,84 %
Nápoje a tabak	1 533	0,78 %	7 934	2,75 %
Ostatné	1 271	0,65 %	3 330	1,16 %
Oleje a tuky	280	0,14 %	754	0,26 %
Spolu	195 989	100,00 %	288 239	100,00 %

Zdroj: Európska komisia²¹

V prípade amerického hospodárstva by malo ísť o dodatočných 95 miliárd eur ročne alebo 655 eur na domácnosť²². Štúdia²³ najväčšej nemeckej neziskovej organizácie Bertelsmann Stiftung odhaduje, že vďaka TTIP v krajinách OECD celkovo vznikne 2,04 milióna nových pracovných miest a reálne mzdy sa zvýšia v priemere o 2,34 %.

Vytvorenie zóny voľného obchodu zároveň posilní pozíciu hlavnej ekonomickej zóny USA – EÚ, ktorá bude mať väčší potenciál určovať štandardy pre celý svet a zároveň prinesie pre spotrebiteľov aj zníženie cien, a to najmä vďaka poklesu cien a transakčných nákladov firiem.

Okrem doposiaľ spomínaných údajov je dôležité uvedomiť si, že USA a EÚ sú dôležitými obchodnými partnermi aj ďalších regiónov, preto by ďalšia liberalizácia transatlantických vzťahov mohla mať pozitívny vplyv aj na zvyšok sveta vrátane tretích krajín.

Vzhľadom na významnosť obchodnej výmeny medzi EÚ a USA je logické očakávať, že sa obe ekonomiky budú usilovať o minimalizáciu existujúcich bariér a o využitie potenciálu na ďalší rast zahraničného obchodu spolu so všetkými benefitmi, ktoré z neho vyplývajú.

21 Zdroj: Európska komisia, 2014, European Union, Trade in goods with USA, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113465.pdf

22 Zdroj: Centre for Economic Policy Research, London, 2013, Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment – An Economic Assessment, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf

23 G. Felbelmayr (Bertelsmann Stiftung), 2013, Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – Who benefits from a free trade deal?, <http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>

3

Analýza ekonomických vzťahov medzi USA a SR a medzi EÚ a SR

3.1

Analýza ekonomických vzťahov medzi USA a SR

USA majú so 40 krajinami sveta, vrátane SR, uzatvorené bilaterálne investičné dohody, ktoré pomáhajú chrániť súkromné investície a zároveň podporujú export. V súčasnosti na Slovensku pôsobí viac ako 120 amerických firiem – patria medzi ne napr. aj U.S. Steel, Johnson Controls či Honeywell International. Práve posledná menovaná firma slúži ako dobrý príklad investora, ktorého investícia sa nespolieha iba na lacnú pracovnú silu, ale je zameraná aj na výskum a vývoj a produkty s vysokou pridanou hodnotou²⁴. Vďaka TTIP by mohol byť prílev podobných investícií uľahčený.

Podľa štatistiky Národnej banky Slovenska dosiahol prílev priamych zahraničných investícií (PZI) z USA na Slovensko v roku 2011 69,7 miliónov eur a celková hodnota amerických investícií v SR narástla k 31. decembru 2011 na 539 miliónov eur. Celkový stav slovenských investícií v USA dosiahol v rovnakom období 1,45 milióna eur²⁵. Štatistiky Národnej banky Slovenska, ako aj Ministerstva hospodárstva SR, však berú do úvahy len geografické hľadisko a pritom množstvo amerických firiem pôsobí na Slovensku prostredníctvom svojich európskych dcér. Podľa neoficiálnych štatistík, ktorými disponuje Veľvyslanectvo USA, sa odhaduje, že súčasný stav priamych zahraničných investícií pochádzajúcich od amerických investorov presahuje 2 miliardy eur.

Objem vzájomného obchodu medzi SR a USA zaznamenal vysoký rast najmä počnúc rokom 2003, pričom hnacím motorom bol slovenský export osobných automobilov, nábytku a elektrických zariadení do USA. Priaznivý vplyv na vývoz mali zahraničné spoločnosti, ktoré sa na Slovensku etablovali a dnes exportujú na americký trh. Po prechodnom poklese vzájomného obchodu s USA v rokoch 2008 a 2009 export do USA stabilne rastie. V roku 2012 dosiahol obrat 1,7 miliardy eur, vďaka čomu sú USA štrnástym najvýznamnejším obchodným partnerom z pohľadu SR.

24 Viac informácií možno nájsť v článku:
<http://presov.korzar.sme.sk/c/5831421/honeywell-v-presove-slubuje-priemerny-plat-1300-eur.html>

25 Zdroj: Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Ekonomická informácia o teritóriu - Spojené štáty americké,
[http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_028E393F6EA17C00C125786500424FB5_SK/\\$File/131212_EIT_USA.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_028E393F6EA17C00C125786500424FB5_SK/$File/131212_EIT_USA.pdf)

Prehľad objemu zahraničného obchodu SR s USA za roky 2008 až 2012 možno nájsť v tabuľke 6 a prehľad najvýznamnejších exportných a importných komodít vo vzťahu SR a USA sa nachádza v tabuľkách 7 a 8.

Tab. 6 – Vývoj exportu, importu a obchodnej bilancie SR a USA za r. 2008 až 2012 (mil. €)

	2008	2009	2010	2011	2012
Vývoz zo SR do USA	847	426	729	897	1 169
Dovoz do SR z USA	584	436	433	512	521
Saldo	263	-10	296	385	648
Obrat	1 431	862	1 162	1 409	1 690

Zdroj: Štatistický úrad SR, Ročenka Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky 2008–2012

Tab. 7 – Prehľad najvýznamnejších exportných komodít zo SR do USA

Opis tovaru	Vývoz 2011 [mil. €]	Vývoz 2012 [mil. €]	Podiel 2012 [v %]
Osobné automobily a motorové vozidlá na prepravu osôb	517	606	51,8
Polotovary zo železa alebo z nelegovanej ocele	43	113	9,6
Nové pneumatiky z gumy	15	66	5,7
Vzduchové čerpadlá, kompresory, ventilátory	28	38	3,3
Ostatný nábytok a jeho časti	31	31	2,7
Časti, súčasti a príslušenstvo motorových vozidiel	24	31	2,7
Obuv s vonkajšou podrážkou	12	21	1,8
Všetky ostatné kategórie spolu	227	263	22,5
Spolu	897	1170	100,0

Zdroj: Štatistický úrad SR, Ročenka Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky 2008–2012

Tab. 8 – Prehľad najvýznamnejších importných komodít z USA do SR

Opis tovaru	Dovoz 2011 [mil. €]	Dovoz 2012 [mil. €]	Podiel 2012 [v %]
Čierne uhlie, brikety, bulety	68	62	5,3
Osobné automobily a motorové vozidlá na prepravu osôb	64	60	5,1
Lieky na terapeutické použitie	30	31	2,7
Lekárske, chirurgické nástroje	21	20	1,7
Stroje na automatické spracovanie údajov a ich jednotky	7	15	1,3
Zrkadlá	13	13	1,1
Vratné alebo rotačné zážihové spaľovacie piestové motory	12	13	1,1
Všetky ostatné kategórie spolu	297	307	58,9
Spolu	512	521	100,0

Zdroj: Štatistický úrad SR, Ročenka Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky 2008–2012

3.2

Analýza ekonomických vzťahov medzi EÚ a SR²⁶

Dňa 1. mája 2004 sa Slovenská republika spolu s ďalšími deviatimi prístupujúcimi krajinami stala členským štátom EÚ. Očakávaná verejnosť od tohto kroku sa líšili, súčasnosť však ukázala, že za uplynulé desaťročie sa Slovensko zlepšilo vo všetkých významných ekonomických ukazovateľoch. V období rokov 2004 až 2013 vzrástli reálne mzdy úhrne o 23,4 %²⁷. HDP za to isté obdobie vzrástlo v reálnom vyjadrení o 49,1 %, vďaka čomu sa Slovensku podarilo rýchlo konvergovať k priemeru EÚ, keď pomer HDP na obyvateľa v SR a EÚ v prepočte podľa parity kúpnej sily narástol z 56 % v roku 2003 na 76 % v roku 2013²⁸. Miera nezamestnanosti od vstupu do EÚ klesla o 3,2 percentuálneho bodu (z 17,4 % v roku 2003 na 14,2 % v roku 2013)²⁹.

Podľa analytika UniCredit Bank Lubomíra Koršňáka³⁰ priniesol vstup Slovenska do EÚ niekoľkonásobne viac pozitív ako negatív. Vďaka odstráneniu bariér v obchode s ostatnými krajinami EÚ sa rozšíril domáci trh. Zároveň potreba plniť kritériá na vstup priniesla a urýchlila realizáciu nevyhnutných domácich reforiem. Z pohľadu negatív utrpelo najviac poľnohospodárstvo, nakoľko regulácie EÚ priniesli poľnohospodárom a potravinárom dodatočné investície.

Slovensko je súčasťou jednotného trhu, ktorý umožňuje bezproblémový export slovenských výrobkov. Približne 85 % slovenského exportu ide práve na európske trhy. Okrem exportu sa výrazne zvýšil aj podiel zahraničných investícií na Slovensku – v súčasnosti až 90 % z nich pochádza priamo z krajín EÚ. Zahraničné firmy priniesli so sebou aj špičkové technológie, čím sa podstatne zvýšila produktivita práce aj kvalita výrobkov.

Vzájomný obchod medzi SR a ostatnými krajinami EÚ významne narastá každý rok od vstupu SR do EÚ. Jedinou výnimkou bol krízový rok 2009, kedy celkovo zahraničný obchod výrazne poklesol, no už za necelé dva roky sa obrat dostal na nové maximum. Ku koncu roku 2012 predstavoval zahraničný obchod s krajinami EÚ až 74 % celkového obratu zahraničného obchodu SR.

Prehľad objemu zahraničného obchodu SR s krajinami EÚ za roky 2008 až 2012 možno nájsť v tabuľke 9. Zoznam najvýznamnejších obchodných partnerov SR, nielen spomedzi krajín EÚ, uvádzame v tabuľke 11. Napokon, komoditná štruktúra zahraničného obchodu SR celkovo sa nachádza v tabuľke 10.

Tab. 9 – Vývoj exportu, importu a obchodnej bilancie SR a EÚ za r. 2008 až 2012 (mil. €)

	2008	2009	2010	2011	2012
Vývoz zo SR do EÚ	42 187	34 040	40 652	48 072	51 989
Dovoz do SR z EÚ	33 970	26 486	30 887	35 950	37 261
Saldo	8 217	7 554	9 765	12 122	14 728
Obrat	76 157	60 526	71 539	84 022	89 250

Zdroj: Štatistický úrad SR, Ročenka Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky 2008 – 2012

26 Zdroje: <http://www.teraz.sk/ekonomika/ekonomika-sr-eu-clenstvo-analytici/82329-clanok.html>; <http://www.webnoviny.sk/ekonomika/clanok/820506-desat-dovodov-preco-je-slovensku-v-europskej-unii-lepsie/>.

27 Zdroj: Štatistický úrad SR, <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=187> a vlastný prepočet

28 Zdroj: Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> a vlastný prepočet

29 Zdroj: Štatistický úrad SR, <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=5512> a vlastný prepočet

30 Zdroj: <http://www.teraz.sk/ekonomika/ekonomika-sr-eu-clenstvo-analytici/82329-clanok.html>

Tab. 10 – Komoditná štruktúra zahraničného obchodu SR celkovo (mil. €)

Kód SITC	Triedy SITC	Celkový dovoz		Celkový vývoz	
		2011	2012	2011	2012
0	Potraviny	2873	2987	2206	2533
1	Nápoje a tabak	374	354	121	135
2	Surové materiály	1974	2077	1523	1705
3	Nerastné palivá	8075	7886	3596	3667
4	Oleje a tuky	242	348	155	321
5	Chemikálie	4891	4884	2807	2620
6	Trhové výrobky	8537	8865	10682	11293
7	Stroje a zariadenia	22526	24015	29991	34113
8	Priemyselné výrobky	6078	7003	5598	5611
9	Ostatné	198	168	104	127
	Spolu	55768	58588	56783	62144

Zdroj: Štatistický úrad SR, Ročenka Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky 2008–2012

Tab. 11 – Prehľad najvýznamnejších obchodných partnerov SR za r. 2008 až 2012 (mil. €)

Ukazovateľ	2008	2009	2010	2011	2012
Celkový dovoz spolu	50280	38775	47494	55768	58588
Nemecko	9267	5911	7520	8978	9852
Ruská federácia	5442	3467	4659	6183	5933
Česká republika	5331	4319	4863	5661	5724
Kórejská republika	2871	2519	3788	4183	5601
Čína	2788	2165	2918	3321	3671
Poľsko	1826	1434	1938	2213	2172
Maďarsko	2324	1851	2049	2238	2155
Taliansko	1763	1440	1589	1842	1803
Francúzsko	1865	1653	1709	1834	1717
Rakúsko	1362	1006	1193	1332	1363
Celkový vývoz spolu	49522	39721	48272	56783	62144
Nemecko	9785	7855	9291	11479	13273
Česká republika	6702	5277	6612	8181	8707
Poľsko	3223	2788	3527	4134	5003
Maďarsko	3308	2737	3209	4058	4342
Rakúsko	2790	2350	3271	3982	4100
Francúzsko	3342	3088	3304	3620	3352
Taliansko	2833	2379	2670	2815	2881
Ruská federácia	1870	1414	1921	2070	2620
Spojené kráľovstvo	2327	1823	1805	2036	2460
Holandsko	1498	1171	1405	1367	1405

Zdroj: Štatistický úrad SR, Ročenka Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky 2008–2012

4

Prieskum PAS: Väčšina podnikateľov sa k transatlantickej dohode stavia pozitívne

4.1

Respondenti prieskumu, ich skúsenosti s exportom a znalosť TTIP

PAS zrealizovala v septembri a októbri 2013 medzi podnikateľmi prieskum o dopadoch TTIP na podnikateľské prostredie. Do prieskumu sa zapojilo 453 respondentov, z toho 323 respondentov zastupovalo malé podniky (do 50 zamestnancov), 101 stredné podniky (51 až 250 zamestnancov) a 29 veľké podniky (nad 250 zamestnancov).

Z exportu pochádzalo v priemere až 40% tržieb všetkých respondentov (údaj za rok 2012), pričom u malých podnikov predstavoval podiel exportu na tržbách hodnotu 34% a pri stredných a veľkých podnikoch až 52%. Naopak, import tvoril z celkových nákladov približne tretinu, a to zhodne u malých i väčších podnikov³¹.

V čase realizácie prieskumu (teda v úvodných fázach rokovanií TTIP) mala znalosti o TTIP alebo sa určitým spôsobom zaujímala o dianie v oblasti otvorenia transatlantického trhu takmer polovica (43%) zo všetkých zúčastnených respondentov. Viac ako tretina (37%) respondentov nemala o TTIP žiadne znalosti.

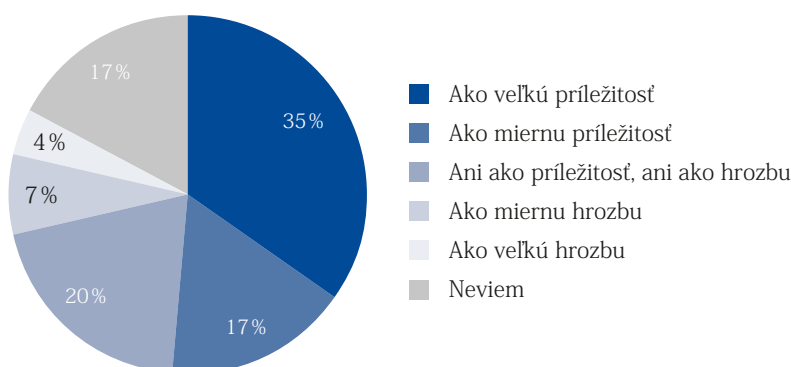
31 Uvedené hodnoty reprezentujú aritmetický priemer hodnôt za jednotlivé podniky.

4.2

Názor podnikateľov na pripravovanú dohodu o spoločnom trhu medzi EÚ a USA

Viac ako polovica podnikateľov predpokladá, že dohoda o vytvorení spoločného trhu medzi EÚ a USA prinesie nové podnikateľské príležitosti a pomôže oživiť ekonomiku SR. Dohodu o voľnom trhu vníma ako veľkú alebo miernu príležitosť až 52% respondentov. Len 11% respondentov si myslí opak. Každý piaty podnikateľ sa k danej otázke vyjadril neutrálne, čo znamená, že v dohode TTIP nevidí ani príležitosť, ani hrozbu pre svoje podnikanie. Zvyšných 17% respondentov sa vyjadril nevedelo.

Graf 2 – Ako vnímate potenciálne vytvorenie zóny voľného obchodu medzi EÚ a USA?

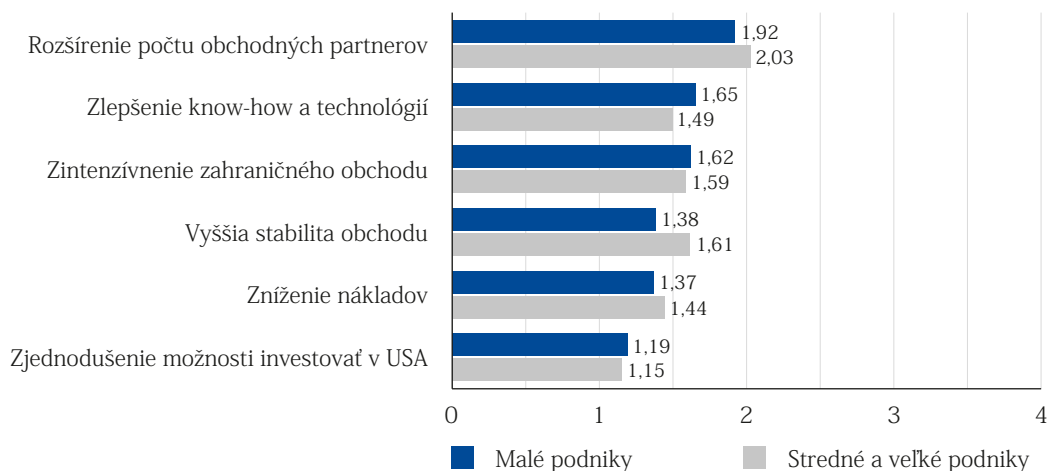
Poznámka: Do ankety sa zapojilo 453 respondentov, z toho 323 malých podnikov (do 50 zamestnancov), 101 stredných podnikov (51 až 250 zamestnancov) a 29 veľkých podnikov (nad 250 zamestnancov).

4.3

Výhody TTIP pre podnikanie

Najvýraznejším prínosom transatlantickej zóny voľného obchodu by podľa podnikateľov mala byť možnosť zvýšenia počtu obchodných partnerov, zintenzívnenia zahraničného obchodu a jednoduchšieho transferu know-how a technológií. Podnikatelia očakávajú tiež zvýšenie stability medzinárodných obchodných vzťahov, zníženie nákladov súvisiacich s medzinárodným obchodom a zjednodušenie možnosti investovania v USA.

Graf 3 – Aké benefity prinesie TTIP pre vaše podnikanie?

Poznámka: Podnikatelia (453 respondentov) hodnotili jednotlivé benefity bodmi od 0 (benefit nepocítim) do 4 (benefit pocítim výrazne). Graf zobrazuje priemer odpovedí.

4.4

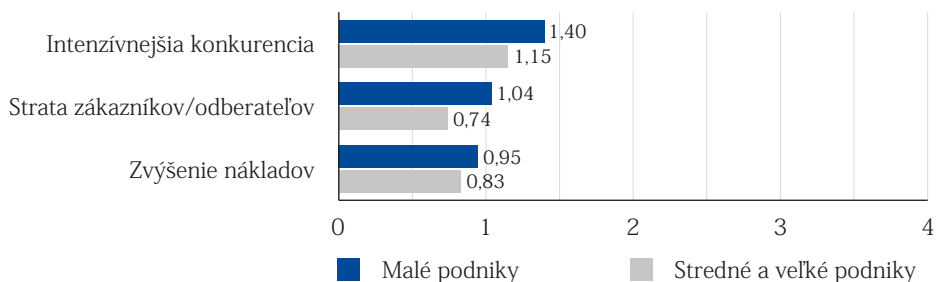
Riziká TTIP pre podnikanie

Prevažujúci optimizmus podnikateľov voči spoločnému trhu EÚ a USA potvrdzujú aj odpovede o rizikách TTIP. Zoznam rizík je v porovnaní so zoznamom výhod kratší, pričom v porovnaní s hodnotením prínosov podnikatelia vnímajú jednotlivé hrozby menej výrazne.

Najčastejšie pocítovanou obavou je zintenzívnenie konkurencie na trhu, ktoré je síce užitočné pre ekonomiku ako celok, avšak môže viesť k poklesu ziskov či dokonca ohrozeniu životaschopnosti časti podnikateľov – tieto obavy sa premietli v prieskume PAS najvýraznejšie. V tejto oblasti budú mať USA, ako piata najkonkurencieschopnejšia krajina sveta podľa hodnotenia Svetového ekonomického fóra, ťažiť z technologickej vyspelosti produktov, slobodnejších pravidiel na podnikanie a mimoriadnej inovačnej schopnosti. Výhodou Slovenska budú najmä nižšie ceny výrobných vstupov a intenzívne naviazanie na veľké európske ekonomiky, ktorých konkurenčná schopnosť je porovnateľná s USA.

Časť slovenských podnikateľov očakáva v dôsledku TTIP stratu existujúcich zákazníkov a zvýšenie výrobných nákladov. Spomenuté dve riziká sú však hodnotené ako menej závažné.

Graf 4 – Aké riziká prinesie TTIP pre vaše podnikanie?

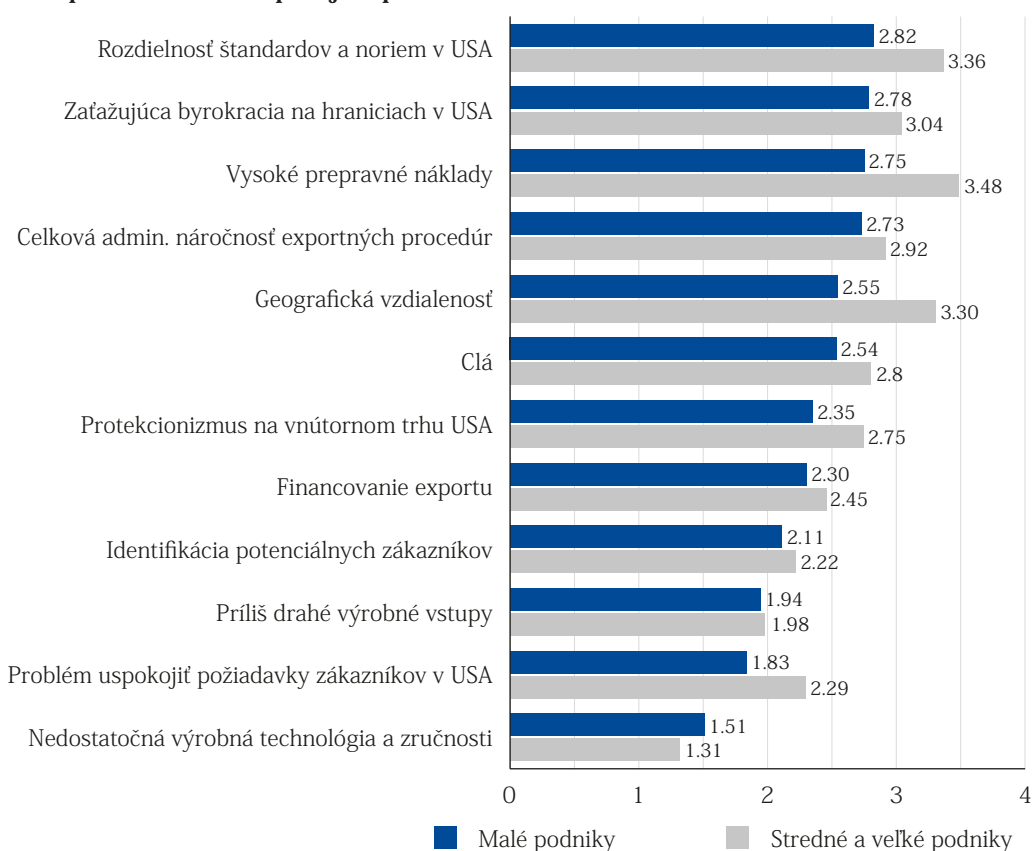
Poznámka: Podnikatelia (453 respondentov) hodnotili jednotlivé riziká bodmi od 0 (riziko nepocítim) do 4 (riziko pocítim výrazne). Graf zobrazuje priemer odpovedí.

4.5

Čo podnikateľom komplikuje obchod s USA

Najväčšou bariérou zintenzívňovania zahraničného obchodu s USA je podľa slovenských podnikateľov geografická vzdialenosť a z toho vyplývajúce vysoké prepravné náklady, ktoré by však mohli po dosiahnutí dohody TTIP klesnúť v dôsledku úspor z rozsahu. Ďalšími bariérami sú rozdielne štandardy a normy, administratívna náročnosť exportných procedúr a clá. Keďže minimalizácia tejto trojice bariér predstavuje jadro dohody TTIP, možno v budúcnosti očakávať výrazné zlepšenie podmienok. Rovnako intenzívne ako clá je vnímaný problém financovania exportu, kde môže byť vláda podnikateľom nápomocná prostredníctvom Eximbanky a jej programov.

Graf 5 – Čo podnikateľom komplikuje export do USA

Poznámka: Podnikatelia (453 respondentov) hodnotili jednotlivé faktory bodmi od 0 (žiadna komplikácia) do 4 (zásadná komplikácia). Graf zobrazuje priemer odpovedí.

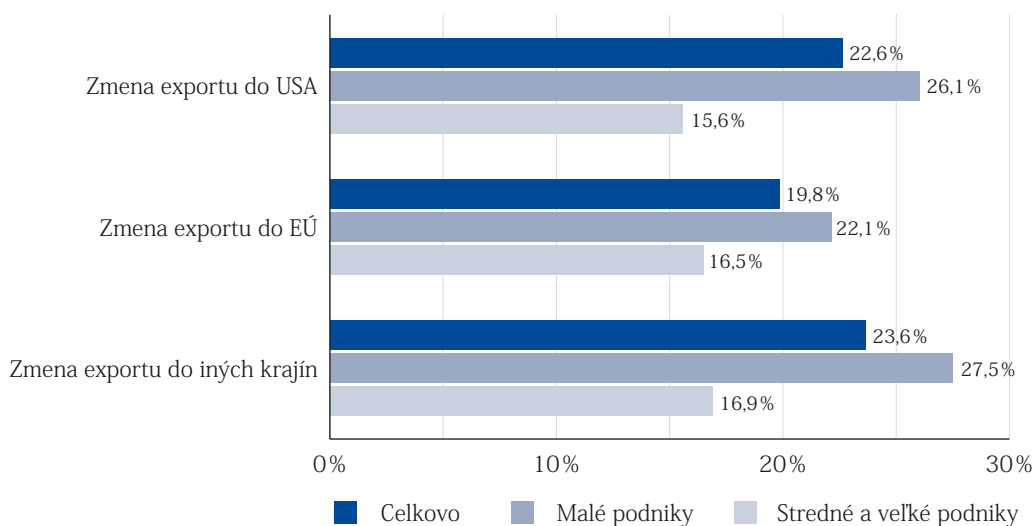
4.6

Očakávané zmeny v zahraničnom obchode

Napriek tomu, že len časť zúčastnených podnikateľov má vlastnú skúsenosť s priamym exportom do USA či importom z USA, až 96% respondentov si uvedomuje negatívny vplyv súčasných bariér transatlantického trhu na výšku koncových cien exportovaných aj importovaných tovarov a služieb.

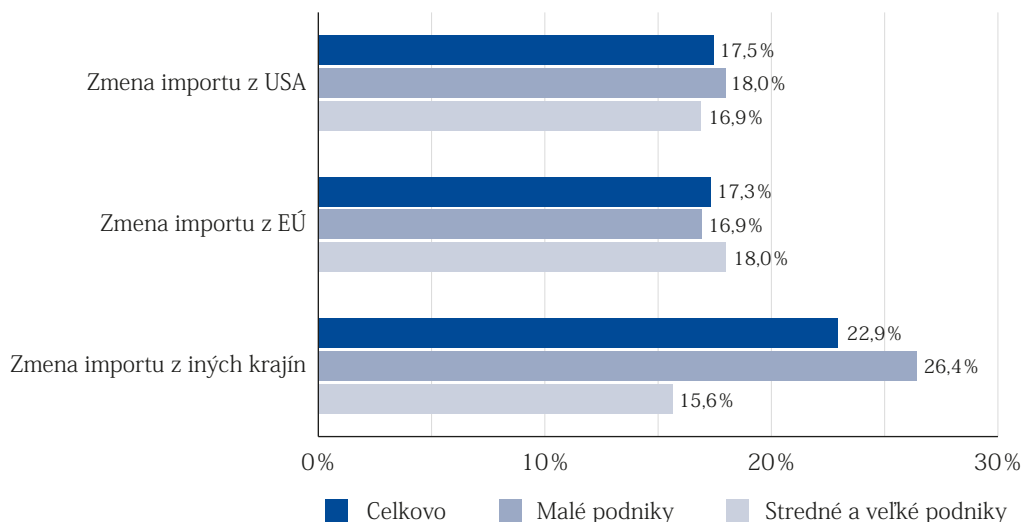
V prípade úplného odstránenia vyššie uvedených bariér (graf 5) podnikatelia v priemere odhadujú nárast svojho exportu do USA o 23%. Nárast exportu však očakávajú nielen do USA, ale aj do krajín EÚ (20%) a do zvyšku sveta (24%). Jedným z vysvetlení pre tento fenomén je existencia trhu medziproduktov (alebo vnútrofiremného obchodu). Ak totiž vznikne transatlantická zóna voľného obchodu, ktorá o. i. podporí export nemeckých podnikov do USA, a ak zároveň tieto podniky majú dodávateľov zo Slovenska, tak možno predpokladať aj ďalší nárast exportu zo Slovenska. Formálne síce nepôjde o priamy export zo SR do USA, ale skutočnosť, že mnoho finálnych produktov so súčasťami zo Slovenska skončí na trhu v USA, sa tak prejaví nielen nárastom exportu zo SR do USA, ale aj nárastom exportu do krajín EÚ a zvyšku sveta. Viac informácií o očakávaniach respondentov vo vzťahu k zmene exportu po odstránení bariér (uvedených v grafe 5) možno nájsť v grafe 6.

Graf 6 – Očakávaná zmena exportu z SR v prípade odstránenia bariér

Podnikatelia rovnako očakávajú aj nárast importu, a to o 17% pri importe z USA a krajín EÚ a o 23% v prípade ostatných krajín (graf 7).

Graf 7 – Očakávaná zmena importu do SR v prípade odstránenia bariér

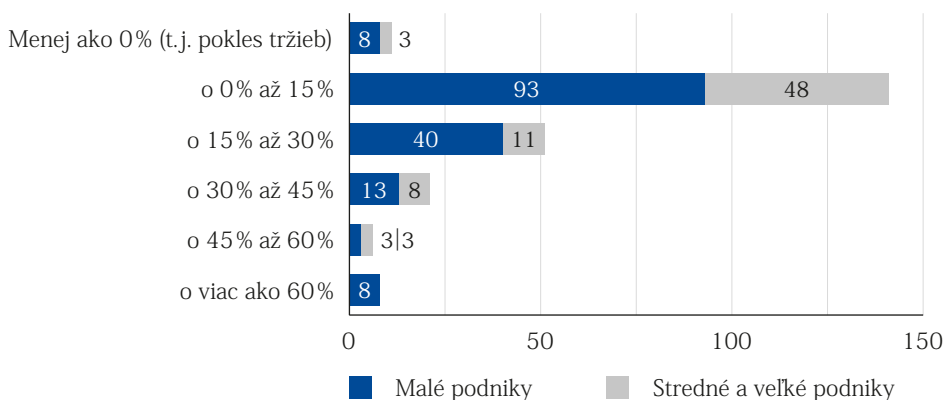
4.7

Vplyv TTIP na tržby a zamestnanosť v podnikoch

Podnikatelia očakávajú, že vytvorenie transatlantickej zóny voľného trhu a odstránenie obchodných a regulačných bariér bude mať pozitívny vplyv nielen na ich tržby, ale aj na zamestnanosť v ekonomike.

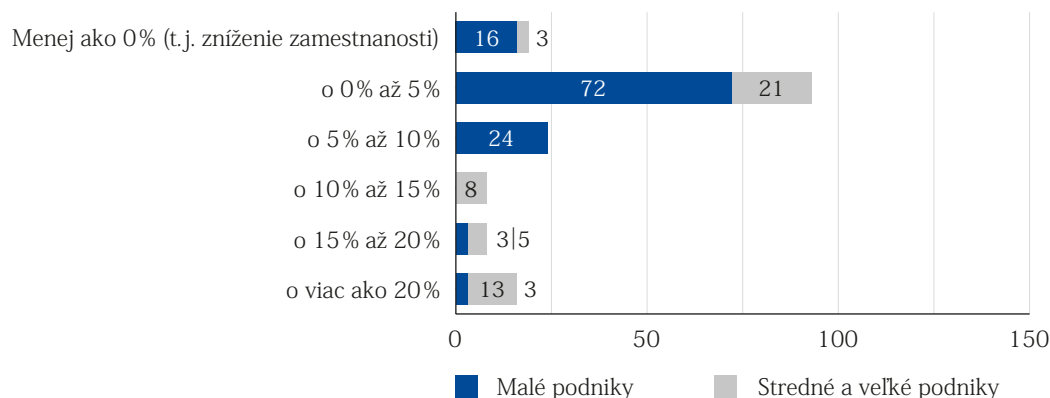
Iba 4,6% zástupcov podnikov, ktoré sa zapojili do prieskumu, predpokladá, že by po uzavretí dohody TTIP malo dôjsť k poklesu tržieb ich spoločnosti. Zvyšných 95,4% respondentov očakáva rast tržieb (graf 8), pričom v priemere predpokladajú zvýšenie tržieb o 17% (do tejto časti prieskumu sa zapojilo 238 z 453 podnikateľov, 215 sa nevyjadřilo).

Graf 8 – Očakávaný nárast tržieb v prípade odstránenia bariér

Napokon, respondenti prevažne vyjadrili presvedčenie, že liberalizácia obchodu povedie k nárastu zamestnanosti (88,7% opýtaných). Naopak, 11,3% zástupcov podnikov očakáva pokles počtu svojich zamestnancov (graf 9). K tejto otázke sa však vyjadrila menej ako polovica z celkového počtu respondentov (168), až 285 opýtaných sa nevedelo vyjadriť. Priemerná hodnota očakávanej zmeny počtu zamestnancov na základe zúčastnených respondentov pritom predstavuje kladnú hodnotu 7,8%, teda pozitívny vplyv odstránenia obchodných bariér na zamestnanosť.

Graf 9 – Očakávaný nárast počtu zamestnancov v prípade odstránenia bariér

Poznámka k optimistickému odhadu zmien tržieb a zamestnanosti v prieskume

Podľa vyjadrenia Róberta Kičinu, výkonného riaditeľa PAS, možno podnikateľmi očakávané zvýšenie tržieb v priemere o 17% a zvýšenie počtu zamestnancov v priemere o 7,8% hodnotiť ako optimistický odhad. Celkový vplyv na ekonomiku bude s najväčšou pravdepodobnosťou nižší, nakoľko respondentmi v prieskume PAS boli najmä podniky, ktoré obchodujú so zahraničím, takže názory podnikateľov, ktorí pôsobia na lokálnom trhu, nemusia byť dostatočne zohľadnené.

Tvrdenie, že sa do prieskumu zapojila skôr pro-exportne (resp. pro-importne) orientovaná vzorka podnikov z SR, možno podložiť skutočnosťou, že zúčastnené podniky zamestnávali v roku 2012 pri tržbách na celkovej úrovni 10,4 miliardy eur približne 34,9 tisíce zamestnancov a export týchto podnikov sa podieľal na tržbách až z 59%, čo je veľmi vysoká hodnota (export predstavoval najmenej 6,2 miliardy eur, čo v prepočte na jedného zamestnanca činí 176-tisíc eur ročne).

Súčasne, celkový export zo Slovenska za to isté obdobie dosiahol vyše 62 miliárd eur, no na jeho dosiahnutie sa podieľalo všetkých 2,33 milióna pracujúcich osôb na Slovensku (v prepočte 27-tisíc eur ročne na jednu pracujúcu osobu). Na základe tohto porovnania (176-tisíc eur voči 27-tisíc eur) možno dospieť k záveru, že do prieskumu sa zapojili prevažne podniky, ktoré sú nadpriemerne orientované na zahraničný obchod. Preto je potrebné výsledky prieskumu vnímať v uvedenom kontexte.

Je potrebné tiež pripomenúť, že výsledky prieskumu sa vzťahujú k scenáru úplného odstránenia bariér.

Na druhej strane, nielen podľa domácich odhadov, ale aj podľa odhadov medzinárodných inštitúcií¹ by Slovensko malo v každom prípade patriť medzi krajiny, ktoré budú z transatlantickej dohody profitovať nadpriemerne.

¹ Zdroj: <http://alianciapas.sk/vacsina-podnikatelov-sa-k-transatlantickej-dohode-stavia-pozitivne/>

5

Prognóza dopadov zavedenia TTIP na ekonomiku SR

5.1

Predpoklady pre model (s využitím výsledkov prieskumu PAS)

V predchádzajúcej časti sme uviedli, že podnikatelia, ktorí sa zúčastnili na prieskume, odhadli v prípade odstránenia bariér pre svoje podniky nárast tržieb o 17%, zamestnanosti o 7,8%, exportu o 20% až 24% a importu o 17% až 23%. Zároveň je však potrebné brať do úvahy skutočnosť, že respondenti reprezentovali skôr skupinu podnikov zo SR, ktorá je nadpriemerne orientovaná na zahraničný obchod. Aby bolo možné získať realistické odhady pre nárast tržieb, zamestnanosti a exportu či importu za celú ekonomiku, je potrebné získané dáta z prieskumu transformovať tak, aby modelový prepočet podľa možností čo najlepšie aproximoval skutočne dosiahnuté hodnoty týkajúce sa zahraničného obchodu pre všetky podniky v SR spolu.

Z pohľadu dostupnosti dát je najvhodnejším ukazovateľom, podľa ktorého možno upraviť dáta získané v rámci prieskumu, pomer exportu pripadajúceho na jedného zamestnanca – tento ukazovateľ vieme určiť aj pre podniky obsiahnuté v prieskume, aj pre všetky podniky v SR celkovo. Na základe porovnania týchto hodnôt možno posúdiť, do akej miery je vzorka respondentov v prieskume odchylená od všetkých ostatných podnikov v SR (z pohľadu orientácie na zahraničný obchod), a teda aj do akej miery je potrebné pri simulovaní ekonomiky SR uvažovať, naopak, aj podniky bez zamerania na zahraničný obchod (na dosiahnutie realistického modelu pomocou vyváženia pro-obchodnej vzorky respondentov).

Podniky, ktoré sa zapojili do prieskumu, dosiahli v roku 2012 tržby spolu 10 420 163 622 eur. Export sa na nich podieľal sumou 6 160 249 563 eur (59,1 %). Na dosiahnutí týchto tržieb z exportu sa podieľalo celkom 34 949 zamestnancov, čo v prepočte na jedného zamestnanca predstavuje 176 264 eur. Ako sme naznačili v predchádzajúcej časti, pre celú ekonomiku SR táto hodnota za rok 2012 podľa údajov Štatistického úradu SR dosiahla 26 683 eur na pracujúceho (62,144 miliárd eur/2,329 milióna pracujúcich osôb). Zjednodušene teda možno povedať, že k jednému priemernému zamestnancovi podniku z prieskumu je potrebné pri modelovaní uvažovať existenciu ďalších pomyselných 5,606 osôb pracujúcich vo firmách, ktoré sa žiadnym spôsobom nepodieľajú na exporte z SR. Tento pomer zabezpečuje skutočný podiel tržieb z exportu na jedného pracujúceho, aký bol dosiahnutý v roku 2012 v priemere za všetkých pracujúcich v SR.

V ďalšom kroku sme si zvolili konzervatívny predpoklad, že podniky v SR, ktoré sa nepodielajú na zahraničnom obchode, nebudú vôbec benefitovať z TTIP. V skutočnosti možno predpokladať, že časť firiem (napr. subdodávatelia exportérov, ktorí sami nie sú exportérmi) by benefitovala z odstránenia bariér, no takéto pozitívne dopady je takmer nemožné na základe dostupných dát kvalifikovane odhadnúť, a preto o nich nebudeme uvažovať (pri týchto podnikoch teda rátame s nulovým nárastom tržieb a zamestnanosti).

5.2

Prognóza na základe vlastného modelu

Ak by sme odvodené rozdelenie firiem v SR extrapolovali tak, aby sme získali reprezentáciu celej ekonomiky SR, výsledkom v prípade odstránenia bariér bude očakávaný nárast tržieb o 2,57%, zamestnanosti o 1,19% (27 652 nových pracovných miest), exportu približne o 3,10% (3,4% do USA, 3,0% do EÚ a 3,6% do zvyšku sveta) a importu o 2,93% (2,6% z USA aj EÚ a 3,5% zo zvyšku sveta). Očakávaný nárast obratu cezhraničného obchodu predstavuje 3,02%. Prínos pre slovenskú ekonomiku by tak mohol predstavovať až 3,6 miliardy eur (1 743 eur v prepočte na jednu domácnosť). Očakávaný prínos TTIP pre zahraničný obchod SR do roku 2018 sa v nominálnom vyjadrení nachádza v tabuľke 12.

V tabuľkách 13 až 15 možno nájsť bližšie členenie prognózy z tabuľky 4 podľa regiónu – zvlášť vo vzťahu k USA, EÚ a zvyšku sveta.

Tab. 12 – Vývoj exportu, importu a obchodnej bilancie SR za r. 2009 až 2012 doplnený o prognózu na r. 2013 až 2018 (mil. €)

Spolu bez TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR	39 721	48 272	56 783	62 144	66 883	70 659	73 952	76 908	79 685	82 371
Dovoz do SR	38 775	47 494	55 768	58 588	62 167	64 896	67 483	69 886	72 229	74 548
Saldo	946	778	1 015	3 556	4 716	5 762	6 469	7 022	7 457	7 823
Obrat	78 496	95 766	112 551	120 732	129 050	135 555	141 434	146 794	151 914	156 919
Spolu s TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							74 868	78 576	81 908	84 924
Dovoz do SR							68 273	71 319	74 132	76 732
Saldo							6 595	7 258	7 775	8 192
Obrat							143 141	149 895	156 040	161 655
Spolu – prínos TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							916	1 668	2 222	2 553
Dovoz do SR							790	1 433	1 904	2 184
Saldo							126	236	318	369
Obrat							1 707	3 101	4 126	4 736

Zdroj: za roky 2009 až 2012: Štatistický úrad SR, Ročenka Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky 2008–2012*; za roky 2013 až 2018: vlastný prepočet

Tab. 13 – Vývoj exportu, importu a obchodnej bilancie SR voči USA za r. 2009 až 2012 doplnený o prognózu na r. 2013 až 2018 (mil. €)

USA bez TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR	426	729	897	1 169	1 350	1 508	1 628	1 727	1 811	1 886
Dovoz do SR	436	433	512	521	548	567	587	606	625	645
Saldo	-10	296	385	648	802	941	1 041	1 121	1 186	1 242
Obrat	862	1 162	1 409	1 690	1 897	2 074	2 215	2 333	2 436	2 531
USA s TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							1 650	1 768	1 867	1 950
Dovoz do SR							593	617	640	661
Saldo							1 057	1 151	1 227	1 289
Obrat							2 243	2 385	2 507	2 612
USA – prínos TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							22	41	55	64
Dovoz do SR							6	11	15	17
Saldo							16	30	41	47
Obrat							28	52	70	81

Zdroj: za roky 2009 až 2012: Štatistický úrad SR, Ročenka Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky 2008–2012; za roky 2013 až 2018: vlastný prepočet

Tab. 14 – Vývoj exportu, importu a obchodnej bilancie SR voči EÚ za r. 2009 až 2012 doplnený o prognózu na r. 2013 až 2018 (mil. €)

EÚ bez TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR	34 040	40 652	48 072	51 989	55 762	58 705	61 329	63 702	65 953	68 145
Dovoz do SR	26 486	30 887	35 950	37 261	39 291	40 832	42 350	43 786	45 210	46 633
Saldo	7 554	9 765	12 122	14 728	16 472	17 873	18 979	19 915	20 744	21 512
Obrat	60 526	71 539	84 022	89 250	95 053	99 538	103 678	107 488	111 163	114 778
EÚ s TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							62 065	65 039	67 734	70 189
Dovoz do SR							42 790	44 583	46 267	47 846
Saldo							19 274	20 456	21 466	22 344
Obrat							104 855	109 623	114 001	118 035
EÚ – prínos TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							736	1 338	1 781	2 044
Dovoz do SR							440	797	1 058	1 212
Saldo							296	541	723	832
Obrat							1 176	2 135	2 839	3 257

Zdroj: za roky 2009 až 2012: Štatistický úrad SR, Ročenka Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky 2008–2012; za roky 2013 až 2018: vlastný prepočet

Tab. 15 – Vývoj exportu, importu a obchodnej bilancie SR voči ostatným krajinám za r. 2009 až 2012 doplnený o prognózu na r. 2013 až 2018 (mil. €)

Ostatné bez TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR	5 255	6 891	7 814	8 986	9 771	10 446	10 995	11 479	11 921	12 340
Dovoz do SR	11 853	16 174	19 306	20 806	22 328	23 497	24 546	25 494	26 394	27 270
Saldo	-6 598	-9 283	-11 492	-11 820	-12 558	-13 051	-13 551	-14 014	-14 473	-14 930
Obrat	17 108	23 065	27 120	29 792	32 099	33 943	35 541	36 973	38 315	39 610
Ostatné s TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							11 154	11 769	12 307	12 784
Dovoz do SR							24 890	26 118	27 225	28 225
Saldo							-13 736	-14 349	-14 918	-15 440
Obrat							36 043	37 887	39 532	41 009
Ostatné – prínos TTIP	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Vývoz zo SR							158	289	386	444
Dovoz do SR							344	625	831	954
Saldo							-185	-335	-445	-510
Obrat							502	914	1 218	1 399

Zdroj: za roky 2009 až 2012: Štatistický úrad SR, Ročenka Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky 2008 – 2012; za roky 2013 až 2018: vlastný prepočet

Viacero štúdií skúmalo vzťah medzi rastom HDP a rastom zamestnanosti. Napriek tomu, že výsledky závisia od viacerých faktorov (obdobie, región, atď.), vo všeobecnosti možno zhrnúť, že elasticita zamestnanosti (voči HDP) vo väčšine prípadov dosahuje hodnoty v rozsahu 0,3 až 0,5, pričom dostupné odhady pre SR sa nachádzajú v rozmedzí 0,2 až 0,3³². Nižšie hodnoty majú skôr krajiny východnej Európy a hodnoty okolo 0,5 alebo viac možno pozorovať v krajinách západnej Európy. Za vhodný, konzervatívnejší odhad budeme považovať hodnotu 0,3. Táto hodnota vypovedá o tom, aký rast zamestnanosti možno očakávať na základe rastu HDP o 1 % (hodnoty elasticít sú odhadované na základe regresii dát z minulosti). Pri aplikovaní takejto elasticity na nami získané výsledky sa dopracujeme k záveru, že **rast zamestnanosti o 1,19% môže byť dosiahnutý vtedy, ak HDP narastie o 3,96%**.

Iným prístupom je odhad vplyvu TTIP na rast HDP na základe zmeny cezhraničného obchodu. Opäť viacero štúdií sa zaoberá analyzovaním vzťahu medzi rastom obchodnej výmeny a rastom HDP, pričom na základe dát možno odhadnúť, že jednopercenčný rast zahraničného obchodu je spojený s rastom HDP až o 1,4 % až 1,6 %³³ (elasticita HDP 1,4 – 1,6 predstavuje globálny odhad, pri ktorom je identifikovateľná skôr klesajúca tendencia v čase). Konzervatívnym odhadom možno odhadnúť, že **nárast obratu cezhraničného obchodu o 3,02 % by v prípade SR mal viesť k nárastu HDP približne o 4,22%**.

32 Zdroje: http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/236_wp_50.pdf, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_elm/documents/publication/wcms_143163.pdf

33 Zdroje: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_komentare/AnalytickeKomentare/2014/AK08_Trendy.pdf, <https://lt.justice.gov.sk/Attachment/Pr%C3%ADloha%20%C4%8D.%202.rtf?instEID=-1&attEID=59933&docEID=333121&matEID=6685&langEID=1&Stamp=20131016131327920>

Tab. 16 – Vývoj zamestnanosti v SR za r. 2009 až 2012 doplnený o prognózu na r. 2013 až 2018 (tis. osôb)

	2009s	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Bez TTIP	2 366	2 318	2 315	2 329	2 326	2 322	2 316	2 315	2 315	2 320
S TTIP	2 366	2 318	2 315	2 329	2 326	2 322	2 327	2 334	2 340	2 348
Prínos TTIP	0	0	0	0	0	0	11	19	25	28

Zdroj: za roky 2009 až 2012: Štatistický úrad SR, Zamestnanosť v SR; za roky 2013 až 2018: vlastný prepočet

Tab. 17 – Vývoj miery nezamestnanosti v SR za r. 2010 až 2012 doplnený o prognózu na r. 2013 až 2018 (%)

	2010s	2011s	2012s	2013p	2014p	2015p	2016p	2017p	2018p
Bez TTIP	14,3%	14,0%	13,3%	13,5%	13,7%	14,0%	14,0%	13,9%	13,8%
S TTIP	14,3%	14,0%	13,3%	13,5%	13,7%	13,6%	13,3%	13,0%	12,7%
Prínos TTIP	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,4%	-0,7%	-0,9%	-1,0%

Zdroj: AWC; prínos TTIP: vlastný prepočet

5.3

Porovnanie doteraz zverejnených odhadov a prognózy na základe vlastného modelu

Výsledky na základe vlastného modelu (3,96 % až 4,22 % HDP v prípade úplného odstránenia bariér) sú konzistentné s dosiaľ dostupnými odhadmi, ktoré v prípade odstránenia tarifných aj netarifných bariér predpokladajú najväčší prínos pre menšie, otvorené ekonomiky. Slovensko je dobrým príkladom takejto ekonomiky a aj preto mu bol nezávisle prognózovaný rast HDP až na úrovni 4,21 %³⁴.

5.4

Vnútrofirminý obchod

Mnoho slovenských firiem, ktoré neexportujú priamo do USA, bude profitovať z TTIP nepriamo vďaka nárastu predaja medziproduktov a služieb spoločnostiam, ktoré obchodujú cez Atlantik. V takomto prípade môže mnoho podnikov ťažiť z dohody aj v prípade, ak nie sú priamo vývozcami mimo ich domáci trh.

Prognóza dopadov TTIP spracovaná v predchádzajúcej časti štúdie tento aspekt tzv. vnútrofirminého obchodu už zahŕňa. Prognózu však možno ďalej rozčleniť s cieľom identifikovať príspevok pozitívnych dopadov TTIP, ktoré pochádzajú priamo zo zvýšenia exportu do USA, zo zvýšenia exportu do krajín EÚ a tiež do zvyšku sveta.

Špecifikom zahraničného obchodu SR je, že pomer exportu do USA a do EÚ je obzvlášť nastavený v prospech exportu do EÚ. Do USA smeruje len malá časť exportu zo SR, konkrétne iba 1,9% (1,17 miliardy eur z celkovo 62,14 miliárd eur v roku 2012). Pri dovoze je tento podiel ešte nižší – len 0,9% (0,52 miliardy eur z 58,59 miliárd eur).

34 G. Felbelmayr (Bertelsmann Stiftung), 2013, Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – Who benefits from a free trade deal?, <http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>

Ako sme uviedli, v prípade úspešnej dohody TTIP je možné predpokladať nárast exportu zo SR do USA o 3,4% a nárast importu o 2,6%. Je teda zrejmé, že hlavný prínos úspešnej dohody by pre slovenskú ekonomiku nepochádzal priamo z navýšenia obratu zahraničného obchodu medzi SR a USA. Vyplyval by z prevažnej miery práve z nárastu vnútrofirmerného obchodu, teda z nárastu subdodávok, resp. exportu do ostatných krajín, ktoré následne ďalej obchodujú s USA.

Efekt priameho nárastu obchodu s USA možno odhadnúť v roku 2018 na približne +52 mil. eur v prospech vývozu z SR a +17 mil. eur v prípade dovozu. Takýto nárast obchodu by mal vygenerovať okolo 400 nových pracovných miest.

Oveľa viac by však mal v nominálnom vyjadrení narásť vývoz a dovoz vo vzťahu k zvyšným krajinám EÚ. Práve vďaka efektu vnútrofirmerného obchodu možno očakávať nárast exportu zo SR do krajín EÚ o 2,04 miliardy eur a nárast importu o 1,19 miliardy eur (2018). Vďaka zvýšeniu obchodu s krajinami EÚ by tiež malo vzniknúť dodatočných 19,4 tisíca pracovných pozícií.

Napokon, zvýšenie obchodnej aktivity vo vzťahu k zvyšným krajinám sveta by malo mať za následok zvýšenie exportu SR o približne 425 mil. eur, importu o 900 mil. eur a pribudnúť by malo okolo 7,9 tisíca pracovných miest (2018).

Obchod by mal vzrásť najviac vo vzťahu k Nemecku, Českej republike, Maďarsku či Poľsku, teda v súčasnosti najväčším obchodným partnerom SR. Najmä tieto krajiny sú dôležitým článkom v nepriamom obchodnom reťazci medzi SR a USA, ktorý by mal vďaka dohode TTIP ďalej expandovať. Do značnej miery aj vďaka obchodu s týmito krajinami by slovenská ekonomika mala dosiahnuť po prijatí TTIP prognózované pozitívne prínosy.

6

Vybrané aspekty TTIP

6.1

Tarifné (colné) bariéry

Odstránenie colných bariér v transatlantickom obchode na priemyselné produkty je jedným zo základných bodov rokovaní o TTIP. Priemerná výška colných sadzieb je 5,2% na tovary importované do EÚ a 3,5% na tovary importované do USA (aritmetický priemer), resp. 2,8% v EÚ a 2,1% v USA v prípade váženého aritmetického priemeru podľa objemu obchodovaných produktov³⁵. Hoci je colné zaťaženie relatívne nízke, pri danom objeme obchodnej výmeny medzi EÚ a USA (2 miliardy eur denne) predstavuje nezanedbateľnú záťaž.

Najvyššie colné sadzby uplatňuje EÚ pri importe vybraných poľnohospodárskych a potravinárskych produktov. V sektore priemyselných výrobkov sa maximálne sadzby vzťahujú na nákladné autá (22%)³⁶, vybrané produkty obuvníckeho priemyslu (17%), audiovizuálne produkty (14%) a oblečenie (12%). Maximálne colné sadzby na poľnohospodárske a potravinárske produkty sú v USA relatívne nižšie s výnimkou spracovaných poľnohospodárskych produktov (napr. clá na tabak sú 350%). V porovnaní s EÚ majú USA vyššie marginálne sadzby uvalené na vybrané dovážané priemyselné produkty v sektoroch ako textil (40%), oblečenie (32%), koža a obuv (56%). Uvedené marginálne sadzby sa však týkajú iba zanedbateľnej časti obchodovaných tovarov (2% importu do EÚ a 0,8% importu do USA)³⁷.

Prehľad najvyšších priemerných colných sadzieb a priemerných colných sadzieb uvalených na najobchodovanejšie tovary uvádzame v nasledujúcich tabuľkách.

35 Zdroj: http://stat.wto.org/TariffProfiles/E27_e.htm; http://stat.wto.org/TariffProfiles/US_e.htm

36 Percentuálne sadzby uvedené v tomto odseku nevyjadrujú priemernú colnú sadzbu, ale maximálnu colnú sadzbu uvalenú na vybraný produkt/produkty v rámci uvedeného sektora.

37 Zdroj: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150759.pdf

Tab. 18 – Komodity najviac zaťažené clami pri dovoze do EÚ

Komodita	Priemerné clo [v %]	Podiel na dovoze [v %]
Mliečne výrobky	48,3	< 0,1
Živočíšne produkty	22,2	0,5
Cukor a cukrovinky	21,6	0,2
Nápoje a tabak	20,0	0,7
Obilniny a prípravky	14,3	0,5

Tab. 19 – Komodity najviac zaťažené clami pri dovoze do USA

Komodita	Priemerné clo [v %]	Podiel na dovoze [v %]
Mliečne výrobky	20,3	0,1
Nápoje a tabak	15,6	1,2
Oblečenie	11,7	4,3
Cukor a cukrovinky	10,3	0,2
Textily	7,9	2,0

Tab. 20 – Zaťaženie najviac dovážaných komodít do EÚ

Komodita	Priemerné clo [v %]	Podiel na dovoze [v %]
Ropa	2,0	18,4
Minerály a kovy	2,0	15,4
Elektrické stroje	2,8	11,4
Neelektrické stroje	1,9	10,9
Chemikálie	4,6	10,0

Tab. 21 – Zaťaženie najviac dovážaných komodít do USA

Komodita	Priemerné clo [v %]	Podiel na dovoze [v %]
Neelektrické stroje	1,2	13,9
Ropa	1,4	13,6
Elektrické stroje	1,7	13,6
Minerály a kovy	1,7	11,7
Chemikálie	2,8	11,1

Zdroj k tab. 18 – tab. 21: World trade organization – World Tariff Profiles 2011³⁸

38 Zdroj: http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/tariff_profiles11_e.pdf

6.2

Netarifné bariéry

Ako bolo uvedené v predchádzajúcej kapitole, colné sadzby vnímajú obe strany ako relatívne nízke a aj preto bolo dosiahnutie dohody o ich odstránení pomerne rýchle³⁹. Odstraňovanie netarifných bariér predstavuje náročnejšiu časť rokovania o TTIP. Ich podstatou je dosiahnutie zhody pri vzájomnom uznávaní, resp. čiastočnej alebo úplnej harmonizácii štandardov, noriem a regulácií. Analýza Bertelsmann Stiftung odhaduje, že pozitívne dopady úplnej liberalizácie obchodu medzi EÚ a USA (t.j. úplné odstránenie colných a netarifných bariér) na priemerný hospodársky rast zainteresovaných krajín by mohli byť približne 23-krát vyššie v porovnaní so scenárom, ktorý by počítal iba so zrušením colných poplatkov⁴⁰.

V nasledujúcej časti sa venujeme vybraným špecifickým témam z oblasti netarifných bariér, ktoré z hľadiska rokovania a z hľadiska akceptácie verejnosťou vnímame ako jedny z najkomplikovanejších.

Bezpečnostné štandardy, ochrana zdravia a práva spotrebiteľov

Cieľom vlád a regulačných orgánov je ochrana občanov pred rizikami pre ich zdravie, bezpečnosť a životné prostredie, ako aj ochrana občanov pred bezohľadnými obchodnými praktikami a zachovanie zdravého finančného systému. Ak chce podnik predávať svoje produkty v inej krajine, musí dodržiavať právne predpisy uplatňované v danej krajine, ako aj predpisy, ktoré sa uplatňujú na jeho domácom trhu. Toto môže pri rozdielnych reguláciách skomplikovať obchod troma spôsobmi:

- Zbytočné prekážky – regulácia môže zahraničnému podniku úplne zabrániť v predaji svojich produktov napríklad tým, že požaduje, aby boli produkty vyrábané určitým konkrétnym spôsobom. Z minulosti je napríklad známy prípad zákazu predaja európskych syrov v Austrálii, pretože tamjšie regulačné orgány sa domnievali, že iba pasterizované syry môžu byť bezpečné. Situácia sa zmenila, až keď regulačné orgány preskúmali nové vedecké dôkazy a zmenili svoj názor.
- Zbytočné výdavky – vplyvom regulácie môže nastať situácia, že účinné konkurovanie na trhu sa pre zahraničný výrobok stane príliš nákladným. V minulosti sa napríklad mnohým európskym podnikom vyrábajúcim automobily vôbec neoplatilo vstupovať na trh v Južnej Kórei. Museli totiž spĺňať osobitné normy týkajúce sa bezpečnosti, ktorých zabezpečenie spočívajúc vo vytvorení plne oddelených výrobných liniek bolo príliš nákladné. Podľa nedávno uzatvorenej obchodnej dohody Južná Kórea uznala medzinárodné normy uplatňované EÚ za dostatočne bezpečné pre kórejský trh, čo pomohlo zvýšiť vývoz z EÚ do Južnej Kórey.
- Zbytočná duplicita – časté sú prípady obchodovania medzi EÚ a USA, kedy sú podniky schopné predávať svoje produkty na oboch trhoch, hoci musia zároveň spĺňať požiadavky dvoch rozličných regulačných súborov. V tomto prípade ide teda o dva odlišné súbory nákladov, ktoré združujú obchodovanie a v konečnom dôsledku znižujú objem hospodárskej aktivity. Ukázkovým príkladom je riešenie schvaľovania liekov – spolupráca medzi EÚ a USA znížila zbytočnú duplicitu pri súčasnom zachovaní a dokonca posilnení vysokej úrovne ochrany spotrebiteľa. Postup schvaľovania liekov je veľmi dôkladný, s čím sú, prirodzene, spojené aj vysoké náklady. Vďaka zosúladieniu schvaľovacích postupov regulačnými orgánmi sa tieto náklady výrazne znížili.

39 Rušenie colných bariér bolo obsahom 5. kola rokovania TTIP, ktoré sa konalo v dňoch 19. – 23. mája 2014

40 G. Felbelmayr, 2013, Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – Who benefits from a free trade deal?, <http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>

Schvaľovanie liekov v EÚ a USA

Farmaceuti vnímajú TTIP pozitívne – ako príležitosť na zlepšenie regulácie a efektivity systému vývoja, výskumu a prístupu na trh. V súčasnosti zamestnáva farmaceutický priemysel v EÚ priamo 700-tisíc ľudí a nepriamo ešte ďalší troj- až štvornásobok pracovných miest. Z pohľadu investícií do výskumu je tento priemysel na popredných pozíciách, keďže hodnota investícií sa pohybuje na úrovni približne 15% obratu. Výskum liekov je drahá a riskantná investícia, avšak z pohľadu pridanej hodnoty aj veľmi dôležitá.

TTIP má pre farmaceutický priemysel veľký význam a podľa Pavla Adamkova (Public Affairs Director, PFIZER) ho môžeme rozdeliť do troch hlavných oblastí: registrácia liekov, duševné vlastníctvo, kde je v súčasnosti situácia pomerne pokojná, a oblasť vstupu liekov na trh od fázy registrácie po fázu ich uvedenia¹.

Najcitlivejšou témou je registrácia liekov, ktorá je v súčasnosti na oboch stranách veľmi regulovaným procesom, a práve zjednotením pravidiel tohto procesu by došlo k urýchleniu registrácie liekov a k zjednodušeniu kontroly inšpekcie. Štandardný proces registrácie nového lieku trvá v EÚ v priemere 14 mesiacov, v USA o dva mesiace menej. Často však ide o uprednostňovaný liek, a vtedy je americká zdravotnícka organizácia FDA schopná registrovať ho do ôsmich mesiacov, čím sa v porovnaní s EÚ skráti tento čas takmer na polovicu. Aktuálne je priemerný rozdiel v dĺžke registrácie nového lieku približne šesť mesiacov v prospech USA, čo v praxi znamená, že priemerne trvá pol roka, kým sa liek registrovaný v USA dostane na trh v EÚ. Preto sa práve v tejto oblasti naskytá priestor na zlepšenie, väčšiu synchronizáciu a dosiahnutie efektívnejších pravidiel na urýchlenie vstupu nových liekov na trh EÚ.

1 Viac informácií na portáli TTIP Slovakia – <http://www.ttip-slovakia.sk/m/contact/stretnutia-15/usa-vs-eu---porovnanie-vybranych-regulacii-39/>

2 Záznam prezentácie Pavla Adamkova je dostupný na: <https://www.youtube.com/watch?v=p1t5ZqUYld8>

Investor to State Dispute Settlement

Téma ISDS, najmä však jej interpretácia, vzbudila taký rozruch, že sa Európska komisia koncom januára 2014 rozhodla na čas prerušiť oficiálne rokovania o TTIP a iniciovala verejnú konzultáciu s cieľom posilniť legitimitu celého procesu a vysvetliť základné princípy uvedeného mechanizmu.

Inštitút ISDS treba vnímať najmä ako dôležitý nástroj na ochranu investorov v zahraničí vzhľadom na rozdielnosť právnych systémov – silný právny systém krajiny totiž negarantuje zahraničným investorom rovnakú ochranu ako domácim. ISDS garantuje investorom právny mechanizmus, na ktorom môžu predniesť legitímne nároky na odškodnenie v prípade, že im nie je dovolené podať žalobu na domácich súdoch, alebo keď domáce súdy nie sú schopné predmetný spor primerane posúdiť. Tento nástroj nezabráni vládám prijímať určitý typ zákonov ani nezruší platné zákony, ale umožní zahraničným firmám získať kompenzáciu za vzniknutú škodu. Rokovania o mechanizme ISDS boli dočasne prerušené a bola spustená verejná konzultácia s cieľom prediskutovať všetky nejasné aspekty, čo je dôkazom veľkého záujmu o transparentnosť a participáciu všetkých zainteresovaných strán na rokovaniach o TTIP⁴¹.

ISDS sa netýka výlučne vzťahov medzi investormi a štátmi EÚ a USA, ale je zavedený aj v iných krajinách. Nefunguje len jednostranne z USA do EÚ, ale aj naopak. Jeho nesporné pozitívum spočíva vo zvýšenej ochrane investícií na oboch brehoch Atlantiku, čím zároveň zvyšuje dôveru investorov a zlepšuje predvídateľnosť riešenia konfliktov⁴².

41 Do verejnej konzultácie k ISDS sa možno zapojiť cez internetovú stránku Európskej komisie <http://ec.europa.eu/yourvoice/ipm/forms/dispatch?form=ISDS>

42 Téma ISDS je súčasťou návrhu dohody o voľnom trhu medzi EÚ a Kanadou (Canada-EU Comprehensive Economic And Trade Agreement – CETA). Kapitola zameraná na investície obsahuje reformné kroky smerom k chápaniu ISDS. Dohoda CETA zatiaľ nebola ratifikovaná. Neoficiálny text Investičnej kapitoly dohody CETA bol zverejnený na http://eu-secretdeals.info/upload/2014/02/EU-Canada-FTA-Negotiations-Investment-chapter-4-April-2014_clean.pdf

Mnohé západoeurópske krajiny nevidia význam vo funkcii špecializovaného investičného rozhodcovského tribunálu, nakoľko zastávajú názor, že tieto spory dokážu riešiť prostredníctvom vlastných národných súdov. Zaujímavým faktom je, že úspešnosť sporov, kde štáty sú žalované investorom, je v súčasnosti približne 60% v prospech jednotlivých štátov. V prípade úspešných rokovaní medzi dvoma najväčšími svetovými ekonomikami by TTIP upravovala právo štátu na regulácie ekonomiky bez možnosti považovať tieto zásahy za porušenie práv investorov, a to na úrovni, ktorá by sa postupne stala globálnym štandardom riešenia investičných sporov medzi investorom a štátom.

Riešenie sporov na národných súdoch ako komplikovaná alternatíva k ISDS

Podľa Andreja Leontieva, partnera z advokátskej kancelárie TaylorWessing e/n/w/c advokáti, je výkonnosť národných súdov v krajinách EÚ veľmi odlišná. Kvalita súdov v západoeurópskych krajinách a USA je neporovnateľná so súdmi v strednej a východnej Európe, kde je zároveň množstvo sporov niekoľkonásobne vyššie. „Dohoda o ochrane investícií a spoločné zavedenie postupu riešenia prípadných sporov by mali byť obsahom TTIP aj vzhľadom na rozdiely v kondícii a úrovni národného súdnictva v jednotlivých členských krajinách EÚ. K slabinám súčasnej praxe patrí aj rôznorodosť a nepredvídateľnosť rozhodnutí, nízka transparentnosť, nezávislosť a nestrannosť rozhodcovského konania, vysoké náklady pre štáty a zásah do legislatívnej suverenity,“ dodal Leontiev¹.

1 Záznam prezentácie Andreja Leontieva je dostupný na: <https://www.youtube.com/watch?v=vhJzAPHgnlw>

Práva duševného vlastníctva

Právo duševného vlastníctva sa rozdeľuje do dvoch základných skupín – právo duševného vlastníctva v kultúre a právo duševného vlastníctva v priemysle. V prvej oblasti je najčastejšie preberanou témou ochrana autorských práv, ktorá je zaujímavá najmä pre USA vzhľadom na ich veľký trh s hudobným a filmovým priemyslom. Zároveň je táto téma citlivá z dôvodu, že ochrana autorských práv je diametrálne odlišná medzi Európou a USA, a to už od samotných základov⁴³.

Druhú oblasť delíme na priemyselné práva na výsledky tvorivej duševnej činnosti a priemyselné práva na označenia. Práva na výsledky tvorivej činnosti zahŕňajú samotnú tvorivú činnosť napr. vynálezu, dizajnéra a pod. Do oblasti práv na označenia zahŕňame právo ochranných známk, označenia pôvodu výrobku a zemepisné označenia, ktoré majú v rámci rokovaní TTIP významné postavenie. Okrem týchto základných oblastí zahŕňa právo duševného vlastníctva aj témy ako ochrana know-how, logo, dôverné obchodné informácie, zlepšovacie návrhy, atď.

Celá oblasť práv duševného vlastníctva je regulovaná na úrovni medzinárodných zmlúv aj obchodných dohôd. Pre oblasť autorského práva a práv súvisiacich je to Bernský dohovor z roku 1886 a pre oblasť priemyselných práv Parížsky dohovor, ktorý bol prijatý v roku 1883. Veľmi dôležitý je tiež Dohovor o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva známy najmä pod skratkou TRIPS, v ktorom je veľká pozornosť venovaná aj téme problematiky vymožitelnosti práv. Autorské práva upravuje na medzinárodnej úrovni spomínaný Bernský dohovor. Práve k tomuto dohovoru však USA pristúpili až v roku 1989, čiže o viac ako sto rokov neskôr ako Európa, čo poukazuje na veľké rozdiely v právnej úprave. Zároveň sa v súčasnosti v Európe vedú diskusie o reforme autorského práva a jeho úplnej zmene. V prípade, že by sa model autorských práv dostal do TTIP v stave, v akom sa momentálne nachádza, v budúcnosti by to skomplikovalo možnosti na otvorenie nového priestoru.

43 Ešte pre začiatkom rokovaní o TTIP si Francúzsko presadilo vyňatie audiovizuálnych služieb z obsahu rokovaní argumentujúc kultúrnymi odlišnosťami, obavou z možného obmedzenia dotácií a podpory francúzskeho audiovizuálneho priemyslu a prevahou amerického filmového priemyslu nad francúzskym a európskym. Francúzska ministerka obchodu Nicole Bricq ďalej zdôraznila, že „kultúrny priemysel, a konkrétne audiovizuálny priemysel, nebol v minulosti súčasťou žiadnej obchodnej dohody“. (Zdroj: <http://europolitics.eis-vt-prod-web01.cyberadm.net/france-firm-on-excluding-audiovisual-sector-from-ttip-art350666.html>)

V oblasti patentov sa opäť stretávame s veľkými rozdielmi na oboch brehoch Atlantiku. V Európe platí, že pri vytvorení vynálezu a pred podaním prihlášky nesmie byť vynález žiadnym spôsobom zverejnený, čím sa zabezpečuje jeho svetová novosť. V USA existuje ústav, ktorý v prípade, že je technické riešenie zverejnené ešte pred patentovaním, zabezpečuje mu istú formu priority. V tomto prípade by však rokovania mohli priniesť určitú formu kompromisu.

Harmonizácia práv na ochranu duševného vlastníctva

Vzhľadom na zásadné rozdiely vo vymedzených oblastiach sú niektoré konflikty prekonateľné ľahšie, iné ťažšie. Napr. autorské právo v USA je založené na úzko vymedzených právach a široko koncipovaných výnimkách, pričom v Európe je to presne naopak. Ďalším rozdielom je americká doktrína pre výnimky, ktorá umožňuje využívať diela len na určité vymedzené účely, pričom v Európe sú situácie, kedy je možné používať autorské diela aj bez súhlasu autora – takéto situácie sú však veľmi striktné vymedzené. Podľa Zuzany Adamovej¹, konateľky spoločnosti INGENIUM Slovakia, by problematika autorských práv v rokovaniach TTIP nemala byť vôbec zahrnutá z dôvodu ich nekompatibility a komplexnosti. Ak by mala byť postupná harmonizácia práv na ochranu duševného vlastníctva úspešná, bude musieť niektorá zo strán urobiť ústupky vo viacerých oblastiach a svoju právnu úpravu zásadne zmeniť.

1 Záznam prezentácie Zuzany Adamovej je dostupný na: <https://www.youtube.com/watch?v=8PNr68hstvM>

6.3

Vplyv zavedenia TTIP na vybrané priemyselné odvetvia v SR

Podľa Daniela J. Ikensona z Cato Institute, je pravdepodobné, že TTIP neprinesie svoje ovocie hneď, ale ak dohoda splní to, čo sľubuje, odvetvia, ktoré dnes trpia v dôsledku nekoherentných regulácií, budú profitovať z dohody najviac. Ide najmä o chemický, farmaceutický, automobilový, strojársky, poľnohospodársky a potravinársky priemysel. Je však veľmi pravdepodobné, že služby, ako napríklad preprava, zostanú imúnne voči reformám, ktoré by do odvetví priniesli väčšiu súťaž a boli by prínosom pre ekonomiky na oboch kontinentoch a v celom svete. Vladimír Sirotko, prezident Slovenskej asociácie malých podnikov uviedol, že 300-tisíc malých a stredných podnikov na Slovensku generuje iba 18% z celového exportu Slovenska. Očakáva, že lacnejší dovoz surovín a komponentov im pomôže stať sa konkurencieschopnejšími a zvýšiť ich export⁴⁴.

Poľnohospodárstvo

Vzájomný obchod medzi Slovenskom a USA v poľnohospodárskom sektore prispieva k celkovej spoločnej obchodnej výmene menej ako jedným percentom. Upozornila na to riaditeľka Potravinárskej komory Jarmila Halgašová a zároveň dodala, že americké poľnohospodárske a potravinárske produkty sa vďaka systému dotácií, celkovému nastaveniu poľnohospodárskej výroby a legislatívnym pravidlám dostávajú do obrovskej konkurenčnej výhody, z čoho vyplýva riziko pre slovenských producentov⁴⁵.

Transatlantický obchod je v oblasti poľnohospodárstva zložitá a politicky citlivá záležitosť. Osobitnú kapitolu tvorí sektor biotechnológií a s ním súvisiace geneticky upravované organizmy. Hodnota obchodov zabrzdených, resp. neuskutočnených pre nesúlad v bezpečnostných štandardoch a opatreniach platných v USA a EÚ sa šplhá do výšky niekoľkých desiatok miliárd dolárov. Cieľom je preto spolupráca pri riešení problémov, ktoré sú neopodstatnené. Podľa vyjadrenia Martiny Newell-McGloughlin, riaditeľky

44 Zdroj: <http://ttip-slovakia.sk/m/contact/stretnutia-15/horizontalne-otazky-19/>

45 Zdroj: <http://www.ttip-slovakia.sk/m/contact/stretnutia-15/polnohospodarstvo-21/>

Medzinárodného biotechnologického programu z University of California, verejnosť ani poľnohospodárski pracovníci nie sú pre nedostatok informácií dostatočne oboznámení s mnohými výhodami geneticky modifikovaných plodín. Z tohto dôvodu je potrebné vytvoriť dialóg na všetkých úrovniach na oboch stranách Atlantiku s cieľom rozšíriť najnovšie vedecké poznatky. Nadchádzajúce rokovania by sa mali zameriavať najmä na odstránenie ciel a zbytočnej byrokracie pri zachovaní vysokých štandardov.

Ako poznamenal Jozef Bireš, ústredný riaditeľ Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR, ak nebudeme aktívne hľadať cestu zo súčasnej situácie, slovenský trh môžu zaplaviť lacnejšie, avšak menej kvalitné poľnohospodárske a potravinárske produkty z iných krajín. USA majú záujem o obchod so Slovenskom a naša krajina by sa nemala báť niečoho, čo nepozná.

Prirodzenou výhodou amerických poľnohospodárov sú úspory z rozsahu, keďže výmery obhospodarovaných plôch pripadajúce na jedného producenta sú väčšie v porovnaní s európskymi farmármi. Osobitnou prekážkou slovenských poľnohospodárov je, že ani v rámci EÚ nie sú medzi krajinami uznávané štandardy a povolenia napr. pri používaní hnojív. Snahou zástupcov SR v Bruseli by malo byť dosiahnutie plne harmonizovaných podmienok na podnikanie v poľnohospodárstve naprieč všetkými krajinami EÚ a odstránenie výnimiek a špeciálnych režimov, ktoré zvyhodňujú vybrané krajiny pred inými. Pokiaľ totiž nedôjde k plnej harmonizácii pravidiel vnútri EÚ, ťažko možno očakávať efektívne fungujúci spoločný trh medzi EÚ a USA v danom sektore.

Dôležitou témou sú aj sanitárne a fyto-sanitárne problémy komplikujúce import a export potravín pre odlišný prístup ku kontrole produktov. Zatiaľ čo v prípade zavádzania nových nariadení USA trvajú na predložení vedeckých dôkazov o škodlivých účinkoch, EÚ akceptuje tzv. princíp predbežnej opatrnosti aj vtedy, keď vedecké dôkazy ešte neboli predložené. S tým súvisí aj otázka technických prekážok ako zabezpečenie otvorenosti, transparentnosti a konvergencie regulačných postupov, požiadaviek a noriem s cieľom znížiť zťažujúce testovanie a certifikačné požiadavky.

Čo najväčšie zníženie bariér importu geneticky upravovaných potravín do členských štátov EÚ je jedným z hlavných cieľov USA. V EÚ sa môžu predávať len tie, ktoré boli Európskym úradom pre bezpečnosť potravín schválené ako potraviny, krmivá alebo osivá. Podľa Európskej komisie nebudú mať rokovania vplyv na postupy pri uvádzaní geneticky modifikovaných organizmov na trh. Transatlantické partnerstvo má však prispieť k eliminovaniu dôsledkov tohto európskeho systému na obchod.

Poľnohospodárstvo – vizitka sektora v SR¹

Poľnohospodárstvo je dôležitou súčasťou národnej ekonomiky štátu, je úzko prepojené s priemyslom a plní úlohy pri zabezpečovaní potravín či udržiavaní zamestnanosti.

Podľa údajov Štatistický úrad SR bol v poľnohospodárstve dosiahnutý za rok 2012 kladný výsledok hospodárenia pred zdanením (zisk) vo výške 48,7 milióna eur, čo bolo o tretinu menej ako rok predtým. Pokles ekonomickej výkonnosti poľnohospodárstva v SR je badateľný vo výraznom medziročnom znížení výnosov o 23,8%. Vyplýva to z poklesu množstva poľnohospodárskej produkcie, nakoľko ceny rastlinnej aj živočíšnej výroby vzrástli.

S poklesom ekonomickej výkonnosti poľnohospodárstva súvisí aj znižujúci sa počet pracujúcich v tomto odvetví – v roku 2012 ich bolo 50,4 tisíca, čo je v porovnaní s predošlým rokom o 3,3% menej. Priemerná mzda bola 630 eur.

V roku 2012 predstavovala výmera využitej poľnohospodárskej pôdy takmer 2 milióny hektárov.

¹ Zdroj: Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, 2013, Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2012 (Zelená správa), <http://mpps.sk/index.php?naviD=122&id=8150>

Sektor informačných a komunikačných technológií (IKT)

V rokovaniach týkajúcich sa IKT sektora je dôležité riešiť najmä otázky týkajúce sa obchodu so službami a tovarmi (internetová ekonomika), verejného obstarávania a technických noriem.

Podľa vyjadrenia Karla Coxa, viceprezidenta pre public policy and corporate affairs spoločnosti Oracle, je v súvislosti s TTIP v oblasti internetovej ekonomiky a e-commerce najdôležitejšie postupne dosiahnuť harmonizáciu štandardov v oblasti prístupu k digitálnemu prostrediu pre všetkých (e-accessibility), elektronického zdravotníctva (e-health), inteligentných sietí (smart grids) v oblasti elektroniky, toku údajov (data flow), ochrany duševného vlastníctva a flexibilnej mobility vysokokvalifikovanej pracovnej sily⁴⁶. Zdôraznil tiež problémy, ktorým čelia nadnárodné internetové spoločnosti, keď potrebujú presunúť zamestnancov z jednej krajiny do druhej. Ide predovšetkým o kvóty na udeľovanie víz a čas ich spracovania a vzájomné uznávanie diplomov a kvalifikácií. Podľa Karla Coxa by najdôležitejšou prioritou EÚ pre oblasť IT mala byť liberalizácia verejného obstarávania v USA a jeho plné otvorenie európskym firmám.

Ondrej Sočuvka zo spoločnosti Google Slovensko zdôraznil, že internet výrazným spôsobom zefektívňuje tradičné obchodné aktivity a významnou mierou prispieva k tvorbe nových pracovných miest. Ako príklad uviedol Francúzsko, kde každé zaniknuté pracovné miesto pre internet bolo nahradené v priemere 2,4 novými. Voľnejšie využívanie technológií by významným spôsobom uľahčilo vstup začínajúcich podnikateľov na trh. Kým v roku 1997 bolo potrebných na založenie úspešnej firmy približne 5 miliónov dolárov, v súčasnosti je to menej ako 50-tisíc dolárov. Podľa Ondreja Sočuvku sa v súvislosti s TTIP treba zamerať predovšetkým na podporu flexibilnej, vyváženej a jasnej ochrany duševného vlastníctva.

V rámci debaty spoluorganizovanej PAS vystúpil aj zakladateľ najúspešnejšieho on-line kníhkupectva na Slovensku Michal Meško, ktorý povedal, že jedným z hlavných dôvodov odchodu mnohých začínajúcich firiem zo Slovenska je práve nadmerná regulačná záťaž na začiatku podnikania. Ako pozitívny príklad uviedol Veľkú Britániu, kde je na začatie podnikania potrebných asi 20 minút.

Ďalšou dôležitou výzvou IKT sektora bude zjednodušenie voľného toku dát a zároveň ochrana práva na súkromie a bezpečnosť dát. Digitálny obchod rastie v súčasnosti rýchlejšie ako ktorýkoľvek iný sektor služieb. TTIP by mala obsahovať zložku právne záväzných pravidiel a zvyklostí rešpektujúcich ustanovenia elektronických (telekomunikačných) služieb. Tieto pravidlá by sa mali zamerať na zabezpečenie rovnakých podmienok pre poskytovateľov elektronických komunikačných služieb. Na základe klasifikácií a definícií by dohoda WTO o počítačových službách mala zabezpečiť pokrytie všetkých počítačových služieb a ich bezpečnosť. Elektronický obchod je významnou otázkou pre zvýšenie obchodných príležitostí v mnohých odvetviach, preto je dôležité, aby sa EÚ a USA dohodli na podpore rozvoja elektronického obchodu. Jednou z hlavných tém diskusií by mal byť aj prístup k verejným zákazkám či už na federálnej alebo sub-federálnej úrovni, nakoľko vyriešenie tejto otázky by výrazne posilnilo obchod v oblasti IKT sektora.

46 Zdroj: <http://www.ttip-slovakia.sk/m/contact/stretnutia-15/it-a-e-commerce-22/>

Informačné a komunikačné technológie – vizitka sektora v SR¹

IKT zohrávajú nezastupiteľnú úlohu pri posilňovaní inovácií, kreativity a konkurencieschopnosti všetkých priemyselných odvetví a tiež sektora služieb. Odvetvie IKT je jedným z ťahúňov slovenskej ekonomiky.

V roku 2012 zamestnával tento sektor takmer 40-tisíc ľudí a je špecifický veľkým počtom firiem s malým počtom zamestnancov. Jeho podiel na zamestnanosti sa v roku 2012 odhadoval na 2,3%. Priemerná mesačná mzda presahuje 1 800 eur a podiel IKT sektora na tvorbe HDP sú necelé 4%.

Sektor IKT zaznamenáva na Slovensku dlhodobý rast a veľkosťou exportu nasleduje tesne za automobilovým priemyslom. „Že je Slovensko významným hráčom v oblasti IKT priemyslu, ukazuje nielen vysoký podiel exportu v rámci samotného Slovenska, ale aj medzinárodné porovnanie. Vývoz IKT je pre Slovensko významnejší ako pre Írsko či dokonca Japonsko. Je vyšší aj ako v Českej republike, ktorá je považovaná za významného regionálneho výrobcu IKT,“ uvádza sa v štúdiu IT asociácie Slovenska. Autori štúdie ďalej konštatujú: „Je zrejme, že Slovensko slúži ako medzistanica IKT výrobkov na ich postupnej ceste z Ázie do západnej Európy. Toto sa jasnejšie ukáže pri pohľade na štruktúru IKT importu a exportu – zatiaľ čo viac ako polovicu IKT dovozu na Slovensko tvoria elektronické súčiastky a ostatné diely a časti IKT, takmer 80% vývozu tvorí spotrebná elektronika. Úloha kompletizácie spotrebnej elektroniky sa k nám presunula zo západnej Európy, kde je produkcia hotových IKT výrobkov na dlhodobom poklese.“

1 Zdroj: IT asociácia Slovenska, INESS Consult, 2012, Význam IT sektora pre Slovensko, <http://itas.sk/category/1-itas?download=449>

Automobilový priemysel

Predpisy týkajúce sa bezpečnosti automobilov sú v USA a EÚ odlišné, a to aj v tých prípadoch, v ktorých v konečnom dôsledku poskytujú porovnateľnú úroveň bezpečnosti. V skutočnosti je už teraz v rámci osobitného európskeho schvaľovacieho systému možné na európskych cestách používať automobily schválené v USA. Prostredníctvom transatlantického partnerstva by Európska komisia chcela dosiahnuť, aby regulačné orgány formálne uznali, že dôležité časti našich dvoch regulačných systémov sú, pokiaľ ide o bezpečnosť, do veľkej miery totožné.

EÚ a USA majú napríklad rozličné, avšak podobné požiadavky na bezpečnosť v súvislosti so svetlami, zámkami dverí, brzdami, riadením, bezpečnostnými pásmi a elektricky ovládanými oknami. Mnohé z nich by mohli byť formálne uznané za požiadavky poskytujúce tú istú úroveň bezpečnosti.

Osobitnú kapitolu tvoria elektrické automobily, ktoré ponúkajú veľký potenciál pre boj so zmenou klímy a znečistením pri súčasnom podnecovaní rastu. Aby ich používanie bolo praktické, je potrebné vybudovať novú infraštruktúru, ako aj technológie a normy na zaistenie ich bezpečnosti. To je dôvod, prečo regulačné orgány EÚ a USA a tvorcovia noriem na oboch brehoch Atlantického oceána začínajú spolupracovať už na začiatku tohto procesu a dohodli sa na vytvorení testovacích laboratórií, ktoré budú spolupracovať, pokiaľ ide o požiadavky na bezpečnosť a výkon elektrických vozidiel a batérií.

Ján Pribula, riaditeľ sekretariátu Zväzu automobilového priemyslu SR (ZAP SR), v diskusii o vplyve TTIP na automobilový priemysel uviedol, že európsky automobilový priemysel vo všeobecnosti podporuje prijatie dohody o zóne voľného obchodu medzi EÚ a USA⁴⁷. Zdôraznil, že „podľa dopadovej štúdie EÚ by úplné odbúranie netarifných obchodných bariér mohlo v rokoch 2017 až 2027 viesť k nárastu exportu automobilov z EÚ do USA až o 149%, čo by malo veľký význam aj pre slovenské hospodárstvo“.

47 Zdroj: <http://www.ttipp-slovakia.sk/m/contact/stretnutia-15/automobilovy-priemysel-40/>

J. Pribula vidí hlavné výhody TTIP pre slovenský automobilový priemysel najmä v náraste exportu hotových výrobkov a možnosti dovozu dielov z USA. Nárast konkurencie ako negatívny faktor pre producentov bude podľa neho závisieť od marketingu amerických spoločností a ich schopnosti prispôsobiť sa európskemu zákazníčkovi.

Automobilový priemysel – vizitka sektora v SR¹

Odvetvie automobilového priemyslu je pre Slovensko obzvlášť významné – v oblasti ekonomiky má zásadné postavenie vďaka svojmu podielu na priemyselnej produkcii, vývoze a zamestnanosti. Podľa údajov Štatistického úradu SR predstavovala celková produkcia automobilového priemyslu v roku 2005 necelých 6 miliárd eur a v roku 2012 vzrástla táto hodnota na viac ako 20 miliárd eur. V roku 2013 bol celkový podiel automobilovej výroby na priemyselnej výrobe Slovenska 43% a podiel na exporte dosiahol 26%. Významný prelom v histórii tohto odvetvia nastal v roku 2006, kedy boli spustené do plnej prevádzky automobilové továrne Kia v Žiline a PSA Peugeot Citroën v Trnave. Dovtedy bol jediným producentom automobilov iba Volkswagen v Bratislave s ročnou produkciou približne 300-tisíc vozidiel. Po roku 2006 vzrástla vďaka trom fabrikám nielen produkcia automobilov, ale aj počet zamestnancov a produkcia v subdodávateľských firmách, čím sa zvýšil počet každoročne vyrobených automobilov takmer na 600-tisíc. Okrem roku 2009 poznačeného krízou zaznamenáva automobilový priemysel na Slovensku každoročne významné nárasty produkcie. Od roku 2012 v dôsledku rozšírenia kapacít a nárastu produkcie Volkswagenu presiahol počet vyrobených automobilov na Slovensku 900-tisíc za rok, čím sa Slovensko v celosvetovom rebríčku najväčších producentov dostalo na 19. miesto, a v prepočte na 1 000 obyvateľov dokonca na prvé miesto. Spoločne s automobilkami v Česku, Poľsku a Maďarsku má oblasť strednej Európy veľmi dobré predpoklady na rast nadväzujúcich služieb a výroby s vysokou pridanou hodnotou.

V súčasnosti pracuje priamo v automobilovej výrobe 60-tisíc ľudí, čo je približne 2,7% všetkých zamestnancov na Slovensku. Výroba je sústredená prevažne na západe krajiny. Celkovo je v automobilovom priemysle vrátane indukovaných pracovných miest zamestnaných až 200-tisíc ľudí. Vzhľadom na to, že automobilový priemysel vyžaduje oproti ostatným odvetviám omnoho vyšší počet technických a kvalifikovaných pracovníkov, poskytuje tento priemysel vyššie mzdy, ako je priemer v slovenskej ekonomike.

Technologické efekty automobilového priemyslu na slovenskú ekonomiku treba rozlišovať z pohľadu importu a z pohľadu výskumu a vývoja. Dovezené technológie majú veľký význam najmä v oblastiach, ktoré nemajú dostatočné možnosti na vlastný výskum. Podľa údajov Národnej banky Slovenska o stave PZI z roku 2011 je automobilový priemysel lídrom v importe technológií. Vzhľadom na veľký rozvoj automobilového priemyslu za posledných 10 rokov sa čoraz viac kladie dôraz na rozvoj výskumu a vývoja, s čím súvisí aj nárast investícií do tejto oblasti. Podľa dostupných údajov zo Štatistického úradu SR investovalo odvetvie výroby dopravných prostriedkov v roku 2011 na výskum a vývoj 29 miliónov eur.

Vzhľadom na význam automobilového priemyslu pre Slovensko možno očakávať, že zjednocovanie predpisov týkajúcich sa bezpečnosti automobilov a odstraňovanie formálnych bariér vo vzťahu k transatlantickej obchodnej výmene, by malo viesť k ďalšiemu zlepšeniu podmienok pre rast slovenského automobilového priemyslu.

Na Slovensku pôsobí Zväz automobilového priemyslu (ZAP), ktorého hlavnou víziou je vytváranie optimálnych podmienok pre trvalo udržateľnú konkurencieschopnosť automobilového priemyslu. Podľa ZAP je súčasný problém v univerzitnom vzdelávaní, najmä v jeho nízkej efektívite a slabej kooperácii s podnikateľským sektorom. Vzdelávanie na univerzitách nie je nastavené na praktické využitie, preto absolventi nie sú pripravení pre oblasť vedy a výskumu. Práve tu sa otvára priestor na zlepšenie, zvýšenie efektivity a rozvoj v oblasti automobilového priemyslu na Slovensku.

1 Zdroje: European Commission, 2013, Transatlantic Trade and Investment Partnership - The Regulatory Part, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/july/tradoc_151605.pdf; J. Holeček, Zväz automobilového priemyslu SR, 2014, Inovácie ako predpoklad konkurencieschopnosti automobilového priemyslu; Zápis zo sektorového stretnutia o automobilovom priemysle, <http://www.ttipp-slovakia.sk/m/contact/stretnutia-15/automobilovy-priemysel-40/>.

Lukáš Folbrecht, koordinátor pre vonkajšie vzťahy vo firme Škoda Auto, očakáva odstránenie, resp. harmonizáciu netarifných bariér, ktoré v súčasnosti neumožňujú predaj áut vyrobených podľa štandardov a noriem aplikovaných v Európe⁴⁸. „Ak by sme chceli ako Škoda Auto exportovať do USA, museli by sme vyvinúť úplne nové vozidlo pre potreby daného trhu,“ vyjadril sa Folbrecht a ďalej dodal, že „je potrebné zabezpečiť, aby nedošlo k zásadnej zmene fungujúcich a vysokonastavených noriem v USA a EÚ – je potrebné nájsť spôsob ako ich vzájomne uznávať.“ Za jeden z kľúčových predpokladov úspešnosti TTIP pre európske automobilky považuje možnosť zúčastňovať sa na verejných zákazkách v USA⁴⁹.

Chemický priemysel

EÚ a USA regulujú oblasť chemických látok odlišne. Európske právne predpisy vyžadujú, aby všetky chemické látky predávané v Európe boli registrované Európskou chemickou agentúrou. Požiadavky USA sú oveľa menej prísne. Obidve strany však dbajú na bezpečnosť produktov. Aj tu existuje priestor na lepšiu koordináciu.

Ak by sa regulačné orgány mohli dohodnúť na koordinácii ich posúdení bezpečnosti tých istých chemických látok v tom zmysle, že by posudzovali ten istý produkt v tom istom čase a vymieňali si informácie, podniky by nemuseli opakovať niektoré testy. Ušetrili by sa náklady pre podniky aj regulačné orgány, ktoré musia testy posúdiť.

Regulačné orgány by sa takisto mohli dohodnúť na úplnej implementácii existujúcej celosvetovo platnej dohody o klasifikácii a označovaní rôznych chemických látok. Uľahčilo by sa tak obchodovanie nielen cez Atlantický oceán, ale aj v celosvetovom meradle. Práca regulačných orgánov by sa zároveň stala efektívnejšou a účinnejšou.

Chemický priemysel – vizitka sektora v SR¹

Chemický priemysel má v národnom hospodárstve Slovenska významné miesto. Začiatkom 90-tych rokov prebehol transformačným procesom a prešiel na podmienky trhového hospodárstva so značnou výrobnou a výskumnou základňou. Veľký vplyv na vývoj chemického priemyslu na Slovensku mal aj vstup SR do EÚ, čím sa zjednodušil prístup nadnárodných spoločností na slovenský trh.

Celkové tržby za priemyselnú činnosť SR sa v roku 2011 pohybovali na úrovni približne 62 miliárd eur, z čoho podiel chemického sektora bol na úrovni takmer 20% s dosiahnutým obratom viac ako 12 miliárd eur.

Celkový počet ľudí pracujúcich v sektore priemyslu bol na Slovensku v prvom kvartáli 2012 takmer 500-tisíc, z čoho počet zamestnancov v chemickom priemysle predstavoval takmer 62-tisíc. V rovnakom období bola v pododvetví rafinovaných ropných produktov zaznamenaná najvyššia priemerná mesačná mzda 1 518 eur, pričom najnižšia bola zaznamenaná v pododvetví výroby výrobkov z gumy a plastov, a to vo výške 838 eur.

1 Zdroj: SARIO, Chemický a farmaceutický priemysel, 2012, http://www.sario.sk/sites/default/files/content/files/chemicky_priemysel.pdf

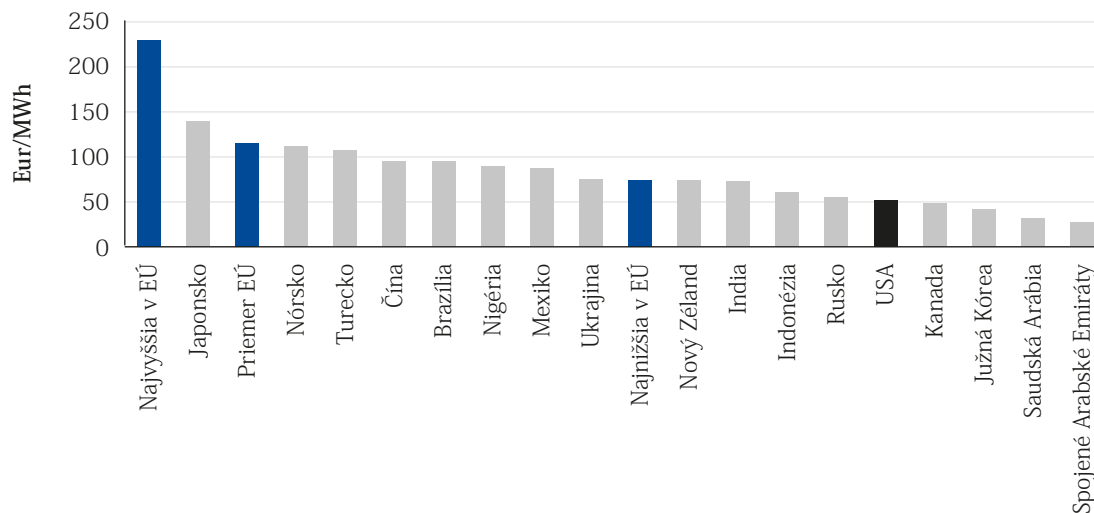
48 Zdroj: <http://www.ttip.slovakia.sk/m/contact/stretnutia-15/automobilovy-priemysel-40/>

49 Záznam prezentácií Jána Pribulu a Lukáša Folbrechta je dostupný na: <https://www.youtube.com/watch?v=wGzlyFRIG0Q>

Energetika

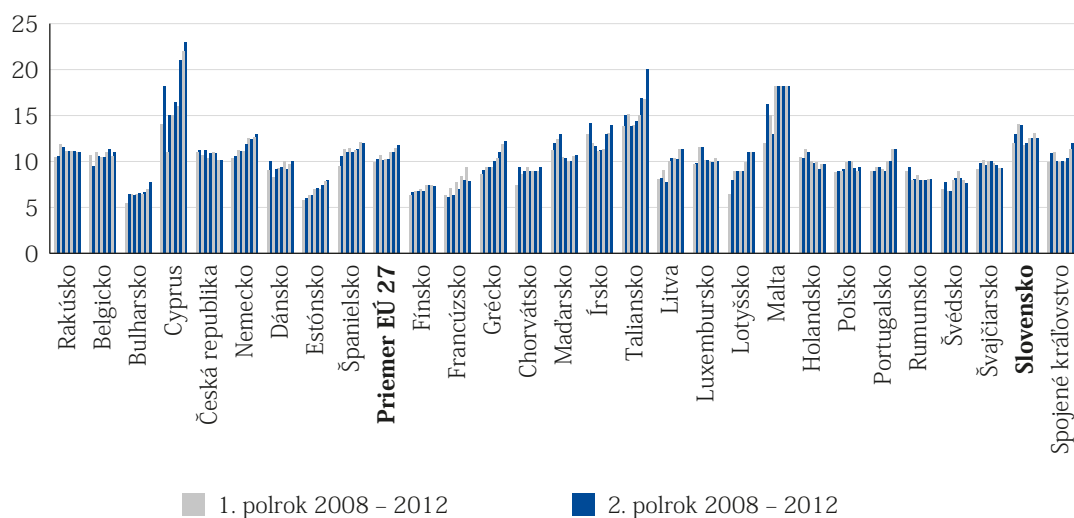
Oblasť energetiky, a špecificky ceny energií, sú pre slovenských podnikateľov obzvlášť citlivou témou. Z hľadiska konkurencieschopnosti sú výrobcovia na Slovensku znevýhodnení oproti USA a veľkej časti členov EÚ v oblasti nákladov za spotrebované energie, ktoré patria k najvyšším na svete. Preto by malo Slovensko podporovať všetky aktivity smerujúce k rozšíreniu ponuky dodávateľov energií a diverzifikácii zdrojov.

Graf 10 – Porovnanie koncových cien elektrickej energie pre priemysel v EÚ a USA

Zdroj: Európska komisia⁵⁰

Graf 11 – Porovnanie koncových cien elektrickej energie pre priemysel v SR a EÚ

Zdroj: Európska komisia^{51,52}

50 Zdroj: Európska komisia, 2014, Energy prices and costs report, http://ec.europa.eu/energy/doc/2030/20140122_swd_prices.pdf

51 Ceny sú bez DPH, daní a odvodov (ktoré môžu daňové orgány vrátiť), ale aj bez prípadných úľav

52 Zdroj: Európska komisia, 2014, Energy prices and costs report, http://ec.europa.eu/energy/doc/2030/20140122_swd_prices.pdf

Timothy R. Carr, profesor pre energetiku z West Virginia University, sa na sektorovej diskusii o energetike vyjadril, že zvýšenie ťažby bridlicového plynu v uplynulých 10 rokoch radikálne znížilo ceny všetkých energetických surovín, najmä zemného plynu⁵³. V súčasnosti je priemerná cena plynu v USA tri- až štyrikrát nižšia ako v EÚ.

Podľa Lívie Vašákovéj zo Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku je „americký bridlicový plyn pre európsky priemysel veľkou výzvou“⁵⁴. Riešenie energetickej bezpečnosti je rozhodne jednou z top priorit EÚ. „Európska komisia vzhľadom na zvyšovanie konkurencieschopnosti a vyššiu bezpečnosť dodávok neodmieta žiaden zdroj energie, vrátane bridlicového plynu. Samozrejým predpokladom je dodržanie príslušných environmentálnych štandardov najmä v oblasti ochrany vôd,“ dodala L. Vašáková. Podľa odhadov sa v Európe nachádza 16 biliónov m³ bridlicového plynu, avšak potenciál ekonomickej ťažby je nejasný. „Ani v optimálnom scenári ťažby bridlicového plynu v EÚ nebude možné vykryť celú spotrebu plynu v EÚ a rozhodne nie v blízkej budúcnosti. Aj preto má Európska komisia záujem o uvoľnenie reštrikcií pri dovoze bridlicového plynu z USA, k čomu by mohla prispieť aj dohoda o transatlantickom partnerstve v oblasti obchodu a investícií.“

„Pokiaľ ide o dovoz bridlicového plynu z USA na Slovensko, akýkoľvek pozitívny prínos je založený na tom, akým spôsobom ho dostaneme cez Atlantik a ďalej do vnútrozemia,“ upozornil Kristián Takáč⁵⁵, Public Affairs Officer zo spoločnosti RWE Gas Slovensko. Upozornil, že v EÚ momentálne chýba infraštruktúra na prípadnú distribúciu amerického bridlicového plynu smerom na Slovensko.

Energetický priemysel – vizitka sektora v SR¹

Slovensko patrí medzi štáty s najvyššou závislosťou od dovozu energetických surovín v EÚ, nakoľko si dovozom zabezpečuje približne 90% primárnych energetických surovín. Hrubá domáca spotreba klesla za posledných 10 rokov o viac ako 12%.

Závislosť Slovenska od dovozu ropy z Ruskej federácie je viac ako 99%, pričom Transpetrol prepravil v roku 2011 pre Slovnaft 6 miliónov ton ropy. Ročná spotreba motorových palív sa v SR pohybuje na úrovni približne 2,5 mil. ton. Spotreba zemného plynu je približne 5 až 6 miliárd m³ ročne, z čoho sa 98% taktiež dováža.

1 Zdroj: Ing. Miroslav Kučera, ASENEM – Asociácia energetických manažérov, 2014, Energetika Slovenskej republiky, <http://static.tot.upgates.com/a/a52e269df3b6d1-kucera-energetika-sr.ppt>

53 Zdroj: <http://www.ttip-slovakia.sk/m/contact/stretnutia-15/energetika-bridlicovy-plyn-23/>

54 Zdroj: <http://www.ttip-slovakia.sk/m/contact/stretnutia-15/energetika-bridlicovy-plyn-23/>

55 Zdroj: <http://www.ttip-slovakia.sk/m/contact/stretnutia-15/energetika-bridlicovy-plyn-23/>

6.4

Vplyv TTIP na sektor malých a stredných podnikov

Malé a stredné podniky tvoria 99% európskych a amerických spoločností (vyše 20 miliónov spoločností v EÚ a 28 miliónov v USA) a spoločne so začínajúcimi podnikmi v EÚ a USA sú pohonnými silami pre rast a tvorbu nových pracovných miest na trhu. V EÚ tieto podniky zabezpečujú dve tretiny pracovných miest z celého súkromného sektora a majú obrovskú kapacitu vytvárať ďalšie. Z nových pracovných miest vytvorených v rokoch 2002 až 2010 vytvorili až 85% práve malé a stredné podniky, v USA to boli za posledné desaťročia približne dve tretiny. Na oboch stranách Atlantiku sú malé a stredné podniky významným zdrojom inovácií, nových produktov a nových služieb, z čoho úspešne profitujú už v súčasnosti.

Malé a stredné podniky sú vo veľmi dobrej pozícii na to, aby ťažili z odstránenia ciel, ktoré sa TTIP snaží dosiahnuť. Veľký význam by to malo práve v sektoroch, v ktorých sú clá stále relatívne vysoké, pretože na súčasnom konkurenčnom globálnom trhu môže aj malé zvýšenie ceny výrobku spôsobiť rozdiel medzi tvorbou a stratou predaja. Netarifné bariéry v podobe požiadaviek uplatňovaných na hraniciach môžu taktiež neúmerne postihnúť malé a stredné podniky na oboch stranách Atlantiku, keďže je pre ne prekonávanie prekážok vzhľadom na menej zdrojov ťažšie ako pre väčšie podniky.

Reformy v clách, uľahčenie obchodu a harmonizácia štandardov prostredníctvom TTIP by mali malým a stredným podnikom uľahčiť participáciu na transatlantickom obchode, zlepšiť právnu istotu podnikania a zvýšiť ochranu duševného vlastníctva, čo ocenia najmä malé inovatívne podniky, ktoré sú z hľadiska porušovania autorských práv najzraniteľnejšie⁵⁶. V rámci rokovaní TTIP sa malým a stredným podnikom venuje osobitná pozornosť v rámci samostatnej kapitoly rokovaní.

56 Zdroj: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/april/tradoc_152336.pdf

7

Prehľad vybraných zahraničných štúdií o dopadoch TTIP

Dopady TTIP na národné ekonomiky analyzovalo viacero zahraničných inštitúcií. V tejto kapitole uvádzame najdôležitejšie závery vybraných štúdií. Prognózy uvádzané v jednotlivých štúdiách sa mierne líšia v dôsledku použitia rôznych analytických prístupov a modelov. Spoločnou črtou všetkých štúdií je, že očakávajú pozitívne dopady tak pre EÚ, ako aj pre USA. Reálne prínosy pre obe strany však budú podľa autorov analýz v rozhodujúcej miere závisieť od rozsahu odstránených netarifných bariér.

1. Transatlantic Trade and Investment Partnership: Perspectives, Obstacles, and Implications for the Czech Republic⁵⁷

Autor: Vilém Semerák, Association for International Affairs

Cieľová krajina: Česká republika

Výsledky: Očakávaný nárast HDP v prípade úplného odstránenia tarifných a netarifných bariér je relatívne nízky, na úrovni +0,5%. V odhade sú však zohľadnené len statické efekty, pričom dynamické efekty (zmeny správania ekonomických subjektov) môžu pozitívne dopady multiplikovať. Zásadnejšie ekonomické výhody by Česká republika mohla získať v prípade, ak by rokovania o TTIP viedli k hlbšej liberalizácii vnútorného trhu EÚ.

2. Potential Effects from an EU-US Free Trade Agreement – Sweden in Focus⁵⁸

Autor: Susanna Kinnman, Tomas Hagberg, Kommerskollegium

Cieľová krajina: Švédsko

Výsledky: V prípade úplného odstránenia bariér možno očakávať ročný prírastok HDP o 0,18%. Zásadnejšie zmeny by nastali v zahraničnom obchode, kde sa predpokladá nárast vývozu o 17% a dovozu o 15% v prípade odstránenia colných bariér a približne dvojnásobný nárast oboch ukazovateľov v prípade úplnej liberalizácie. Najväčší relatívny nárast by podľa tejto štúdie zaznamenal sektor potravín a nápojov a sektor elektronických zariadení. Najväčšie zisky z liberalizácie pre Švédsko pochádzajú z liberalizácie v sektore podnikateľských služieb a predstavujú približne tretinu ziskov.

⁵⁷ Zdroj: http://www.amo.cz/editor/image/produkty1_soubory/amocz-pp-2013-04.pdf

⁵⁸ Zdroj: <http://www.kommers.se/Documents/dokumentarkiv/publikationer/2012/rapporter/Potential-effects-from-an-EU-US%20-free-trade-agreement.pdf>

3. Model Simulations for Trade Policy Analysis: the impact of potential trade agreements on Austria⁵⁹

Autor: J. Francois, O. Pindyuk, The Vienna Institute for International Economic Studies

Cieľová krajina: Rakúsko

Výsledky: Severoamerické ekonomiky predstavujú spoločne 25 % rakúskeho exportu mimo EÚ a viac ako 20 % importu. Autori dopadovej štúdie pre Rakúsko očakávajú v dôsledku prijatia TTIP pozitívny vplyv na hospodársky rast (nárast HDP o 0,25 %).

4. Estimating the Economic Impact on the UK of a Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) Agreement between the European Union and the United States⁶⁰

Autor: Centre for Economic Policy Research

Cieľová krajina: Veľká Británia

Výsledky: Autori analýzy odhadujú, že reálne je zredukovateľných približne 50 % všetkých netarifných bariér. Štúdia pracuje s dvoma scenármi – optimistickým a konzervatívnym. Konzervatívny scenár predpokladá odstránenie 98 % colných bariér a 25 % netarifných bariér. Optimistický scenár predpokladá úplné odstránenie ciel a redukciu všetkých netarifných bariér približne v polovičnej miere. Autori predpokladajú, že HDP narastie o 4 až 10 miliárd libier ročne v závislosti od konečnej podoby TTIP.

5. Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment an Economic Assessment⁶¹

Autor: Joseph Francois, Centre for Economic Policy Research

Cieľová krajina: EÚ, USA, iné krajiny sveta a ekonomické zoskupenia

Výsledky: Štúdia predstavuje východiskový analytický materiál, na ktorý sa odvoláva Európska komisia. Na jej závery sa často odvolávajú aj iné analytické materiály týkajúce sa TTIP. Autori analýzy uvažujú s čiastočnou a úplnou liberalizáciou. V prípade úplnej liberalizácie odhadujú nárast príjmov o 119 miliárd eur v EÚ (t.j. dodatočný príjem vo výške 545 € na jednu štvorčlennú európsku rodinu) a 95 miliárd eur v USA (t.j. 655 eur na americkú rodinu). To zodpovedá nárastu HDP krajín EÚ o 0,48 % a USA o 0,39 %. TTIP môže zvýšiť globálny export EÚ o 6 % a globálny export USA o 8 % a analýza ponúka prehľad potenciálnych zmien v štruktúre zahraničného obchodu pre obe zainteresované strany. Autori zároveň upozorňujú, že až 80 % potenciálnych prínosov TTIP je viazaných na odstránenie netarifných bariér. Štúdia poukazuje aj na potenciálne zmeny produkcie v priemyselných sektoroch, kde sa v prípade EÚ očakáva pokles produkcie v elektrotechnickom a kovospracujúcom priemysle a naopak nárasty v automobilovom a finančnom sektore. Na strane USA sa očakáva pokles produkcie automobilového a elektrotechnického priemyslu a nárast produkcie tzv. ostatných dopravných zariadení a strojov. TTIP má mať podľa autorov analýzy pozitívny vplyv na trh práce, kde sa očakáva nárast reálnych miezd na úrovni +0,50 % v EÚ a +0,37 % v USA. Pozitívny vplyv TTIP môžu pocítiť aj ostatné krajiny sveta, kde sa predpokladá nárast svetového HDP mimo EÚ a USA o 99 miliárd eur (+0,14 %), kde najintenzívnejší rast môžu zaznamenať krajiny ASEAN a krajiny východnej Európy.

59 Zdroj: http://www.fiw.ac.at/fileadmin/Documents/Publikationen/Studienpool_II/05.ResearchReport.Francois_Pindyuk.Model%20Simulations%20for%20Trade%20Policy%20Analysis.pdf

60 Zdroj: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/198115/bis-13-869-economic-impact-on-uk-of-transatlantic-trade-and-investment-partnership-between-eu-and-us.pdf

61 Zdroj: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf

6. Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – Who benefits from a free trade deal?⁶²

Autor: Prof. Gabriel Felbermayr, Benedikt Heid, Sybille Lehwald, Bertelsmann Stiftung

Cieľová krajina: Nemecko, EÚ, USA, 21 členských krajín EÚ (vrátane Slovenska), iné krajiny sveta

Výsledky: Závery analýzy naznačujú obrovský rozdiel v dopadoch TTIP na ekonomiky v závislosti od hĺbky liberalizácie obchodných vzťahov medzi EÚ a USA. V prípade komplexnej liberalizácie autori očakávajú nárast obchodnej výmeny medzi Nemeckom a USA o 93,5% (v obmedzenom scenári, ktorý počíta len so zrušením colných bariér, je nárast zahraničného obchodu zanedbateľný, a to na úrovni približne 1,13% až 1,65%). Analýza zároveň naznačuje poklesy obchodnej výmeny Nemecka s Veľkou Britániou (-41%) a Francúzskom (-23,3%) a krajinami GIIPS (-31%). Uvedené krajiny však podľa analýzy nahradia pokles zahraničného obchodu s Nemeckom zintenzívnením obchodu s USA. TTIP môže mať vplyv aj na teritoriálnu štruktúru zahraničného obchodu USA. V prípade úplnej liberalizácie možno očakávať zintenzívnenie obchodnej výmeny medzi USA a EÚ a pokles obchodnej výmeny USA s Kanadou (-9,32%), Mexikom (-16%) a krajinami BRICS (-32%). Mimoriadne zaujímavou časťou analýzy je odhad dopadov TTIP na HDP vybraných 21 krajín EÚ. Analýza ukazuje, že kým vplyv zrušenia colných bariér na rast HDP je minimálny (od 0,11 v Belgicku do 0,58% v Litve), úplná liberalizácia môže priniesť až viac ako 20-násobné prírastky HDP (od 2,64% vo Francúzsku, do 7,3% vo Švédsku a 9,70% vo Veľkej Británii). Pre Slovensko štúdiá prognózuje rast HDP na úrovni 4,21%

a pre USA až na úrovni 13,4%. Na rozdiel od štúdie Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment – An Economic Assessment (pozri vyššie) analýza vypracovaná expertmi Bertelsmann Stiftung prognózuje pre ostatné krajiny sveta mierne negatívny vplyv TTIP na ich HDP. Z hľadiska zamestnanosti možno v prípade úplnej liberalizácie očakávať prírastok 2,04 mil. nových pracovných miest, z ktorých 1,06 mil. môže byť vytvorených v USA a zvyšok v ostatných krajinách OECD. Očakávaný nárast zamestnanosti v SR v dôsledku prijatia TTIP je na úrovni 0,56%, miera nezamestnanosti môže klesnúť o 0,48% a reálne mzdy vzrásť o 2,63%. V USA sa očakáva nárast zamestnanosti o 0,78%, pokles nezamestnanosti o 0,71% a rast reálnych miezd o 3,68%.

7. Ideas for New Transatlantic Initiatives on Trade⁶³

Autor: Fredrik Erixon, Lisa Brandt, European Centre for International Political Economy

Cieľová krajina: EÚ, USA

Výsledky: Autori očakávajú rast HDP EÚ o 0,7% a USA o 0,3% v prípade zníženia netarifných bariér o polovicu. Nárast exportu EÚ v tomto prípade predstavuje 2,1% a USA 6,1%. Odstránenie netarifných bariér bude mať najväčší vplyv na sektor výroby elektrických strojov a zariadení (+29% v USA a -5,5% v EÚ), výroby automobilov (EÚ +5,7%; USA -1,4%) a chemický, kozmetický a farmaceutický sektor (EÚ +2,2%; USA -3,3%). Konvergencia ochrany práv duševného vlastníctva by mohla vygenerovať dodatočný národný príjem vo výške 0,8 miliardy eur v EÚ a 3,7 miliardy eur v USA.

62 Zdroj: <http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>

63 Zdroj: http://www.ecipe.org/media/publication_pdfs/ideas-for-new-transatlantic-initiatives-on-trade.pdf

8. The Transatlantic Economy 2014⁶⁴

Autor: Daniel S. Hamilton, Joseph P. Quinlan

Cieľová krajina: USA, EÚ, štáty USA, štáty EÚ, vybrané ostatné krajiny sveta

Výsledky: Štúdia uvádza prírastok HDP v EÚ o 0,7% a USA o 0,3% v prípade zníženia netarifných bariér o polovicu. Štúdia neuvádza žiadne ďalšie zásadnejšie odhady dopadov TTIP na budúcu ekonomickú výkonnosť krajín, no poskytuje detailný pohľad na obchodné a investičné väzby medzi USA, EÚ a ďalšími krajinami.

64 Zdroj: <http://transatlantic.sais-jhu.edu/transatlantic-topics/transatlantic-economy-series.htm>

Záver

TTIP je dosiaľ najväčšou a najreálnejšou snahou o prepojenie dvoch najväčších svetových ekonomík. Je to dohoda, ktorá má v prípade úspechu potenciál podporiť hospodársky rast na oboch stranách Atlantiku. Praktický vplyv TTIP však bude závisieť od rozsahu eliminovaných colných a netarifných bariér vzájomného obchodu.

Priemerná výška colných sadzieb je 5,2% na tovary importované do EÚ a 3,5% na tovary importované do USA⁶⁵. Hoci je colné zaťaženie relatívne nízke, pri danom objeme obchodnej výmeny medzi EÚ a USA (2 miliardy eur denne) predstavuje nezanedbateľnú záťaž. Napriek tomu predstavujú clá len marginálnu záťaž v porovnaní s netarifnými bariérami, keď viaceré zahraničné štúdie upozorňujú na fakt, že až štyri pätiny potenciálnych prínosov TTIP je viazaných na odstránenie netarifných bariér.

Vychádzajúc z výsledkov dotazníkového prieskumu a vlastných prepočtov dopadov TTIP na slovenskú ekonomiku očakávame v prípade úplnej liberalizácie transatlantického obchodu nárast HDP o 3,96% až 4,22%. Odhadovaný rast ekonomiky je blízky prognóze Bertelsmann Stiftung, ktorá uvádza pre Slovensko v prípade úplnej liberalizácie rast HDP na úrovni 4,21 %⁶⁶.

Očakávané dopady na zahraničný obchod sa v jednotlivých dopadových štúdiách rôznia v závislosti od použitej metodológie. Pre EÚ sa uvádza očakávaný nárast exportu od 2,1% do 6%; pre USA od 6,1% do 8%. V prípade Slovenska možno na základe našich prepočtov uvažovať o zvýšení exportu o 3,10% a zvýšení importu o 2,93%.

Úplná liberalizácia transatlantického obchodu môže vytvoriť približne 2 mil. nových pracovných miest, z čoho polovica pripadá na americkú ekonomiku⁶⁷. Na Slovensku podľa našich prepočtov očakávame nárast zamestnanosti o 1,19%, čomu zodpovedá 27,6 tisíc nových pracovných miest.

Všeobecné očakávania slovenských podnikateľov v súvislosti s TTIP sú prevažne pozitívne. Väčšina respondentov prieskumu vyjadrila presvedčenie, že prijatie dohody môže mať pozitívny vplyv na ich firmy, v ktorých očakávajú nárast tržieb, exportu i zamestnanosti. Pozitívny vplyv TTIP na automobilový, chemický, farmaceutický a finančný sektor potvrdzujú aj zahraničné analýzy. Mierny útlm môže nastať vo výrobe elektrických zariadení. Jedným z mála sektorov, ktorý sa otvoreniu trhu obáva, je poľnohospodárstvo, kde nižšia konkurencieschopnosť európskych producentov v spojení s obavami týkajúcimi sa kvality produktov z USA robia z transatlantického obchodu v oblasti poľnohospodárstva zložitú a politicky citlivú záležitosť.

Vychádzajúc z analýzy zahraničných inštitúcií, vlastného prieskumu medzi podnikateľmi a vlastného prepočtu dopadov TTIP sme presvedčení, že v prípade úspechu bude TTIP veľkým prínosom nielen pre EÚ a USA, ale najmä pre malú a otvorenú ekonomiku, akou je Slovensko. Preto je podľa nášho názoru potrebné rokovania z pozície Slovenska podporovať a aktívne sa zapájať do formovania dohody, a to vrátane zvyšovania povedomia širokej verejnosti a zapojenia tretieho sektora. Jedným z kľúčových negociačných artiklov pritom bude ISDS.

65 Zdroj: http://stat.wto.org/TariffProfiles/E27_e.htm; http://stat.wto.org/TariffProfiles/US_e.htm

66 Zdroj: <http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>

67 Zdroj: <http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>

Použité zdroje

1. Analytici menového úseku NBS, 2014, Perspektívy dlhodobjšieho vývoja slovenskej ekonomiky (do roku 2020)
http://www.nbs.sk/_img/Documents/_komentare/AnalytickeKomentare/2014/AK08_Trendy.pdf
2. J. Antal, 2013, Transatlantické ekonomické vzťahy – prichádza čas na ich oživenie?
<http://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=se&pdf=68.pdf>
3. I. Brocková, 2000, Transatlantická ekonomická integrácia – partnerstvo alebo rivalita USA a Európy?
<http://www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/45>
4. Bertelsmann Foundation
<http://www.bfna.org/>
5. Centre for Economic Policy Research, London, 2013, Estimating the Economic Impact on the UK of a Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) Agreement between the European Union and the United States
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/198115/bis-13-869-economic-impact-on-uk-of-transatlantic-trade-and-investment-partnership-between-eu-and-us.pdf
6. Centre for Economic Policy Research, London, 2013, Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment – An Economic Assessment
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf
7. Český statistický úřad
www.czso.cz
8. euPASnewsletter, august 2013, Prehľad najdôležitejších bilaterálnych obchodných dohôd EÚ
http://www.fipra.sk/newsletter/2013/3/prehľad_najdolezitejsich_bilateralnych_obchodnych_dohod_eu.pdf
9. euPASnewsletter, september 2013
http://alianciapas.sk/wp-content/uploads/2013/09/profil_a_rozhovor_o_dopadoch_ttip_na_slovensko.pdf
10. European Commission, 2013, Transatlantic Trade and Investment Partnership – The Regulatory Part
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/july/tradoc_151605.pdf
11. European Commission, 2014, Energy prices and costs report
http://ec.europa.eu/energy/doc/2030/20140122_swd_prices.pdf
12. European Commission, 2014, European Union, Trade in goods with USA
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113465.pdf
13. Eurostat
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>
14. G. Felbelmayr, 2013, Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) – Who benefits from a free trade deal?
<http://www.bfna.org/sites/default/files/TTIP-GED%20study%2017June%202013.pdf>
15. Fipra Slovakia
www.fipra.sk
16. J. Francois, O. Pindyuk, 2011, Model Simulations for Trade Policy Analysis: the impact of potential trade agreements on Austria
http://www.fiw.ac.at/fileadmin/Documents/Publikationen/Studienpool_II/05_ResearchReport_Francois_Pindyuk_Model%20Simulations%20for%20Trade%20Policy%20Analysis.pdf

17. J. Francois, M. Manchin, H. Norberg, O. Pindyuk, P. Tomberger, 2013, Reducing Trans-Atlantic Barriers to Trade and Investment
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/march/tradoc_150737.pdf
18. D. Hamilton, 2013, Winning the Trade Peace: How to make the most of the EU-US Trade & Investment Partnership
<http://newdirectionfoundation.org/documents/public/attachments/WinningtheTradePeace.pdf>
19. J. Holeček, Zväz automobilového priemyslu SR, 2014, Inovácie ako predpoklad konkurencieschopnosti automobilového priemyslu
20. Hospodárske noviny
<http://www.hnonline.sk>
21. M. Hudcovský, 2013, Pracovná náročnosť ekonomického rastu regiónu V4 a vybraných západných krajín
http://ekonom.sav.sk/uploads/journals/236_wp_50.pdf
22. IT asociácia Slovenska, INESS Consult, 2012, Význam IT sektora pre Slovensko
<http://itas.sk/category/1-itas?download=449>
23. S. Kapsos, 2005, The employment intensity of growth: Trends and macroeconomic determinants
http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_elm/documents/publication/wcms_143163.pdf
24. Kommerskollegium, 2012, Potencial Effects from an EU-US Free Trade Agreement – Sweden in Focus
<http://www.kommers.se/Documents/In%20English/Reports/Potential%20Effects%20from%20an%20EU-US%20Free%20Trade%20Agreement%20-%20Sweden%20i%20Focus.pdf>
25. M. Kučera, ASENEM – Asociácia energetických manažérov, 2014, Energetika Slovenskej republiky
<http://static.tot.upgates.com/a/a52e269df3b6d1-kucera-energetika-sr.ppt>
26. L. Lipková, 2013, Budúcnosť obchodných vzťahov medzi Európskou úniou a USA
<http://fmv.euba.sk/RePEc/brv/journal/MV2013-4.pdf>
27. Ministerstvo hospodárstva SR
<http://www.economy.gov.sk/>
28. Ministerstvo hospodárstva SR, Analytické vyhodnotenie výsledkov a tendencií zahraničného obchodu Slovenskej republiky za rok 2012
<http://www.economy.gov.sk/analyticky-vyhodnotenie-vysledkov-a-tendencii-zahranicneho-obchodu-slovenskej-republiky-za-rok-2012-.pdf>
29. Ministerstvo hospodárstva SR
<http://www.economy.gov.sk/zahranicny-obchod-2012/138054s>
30. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, 2013, Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2012 (Zelená správa)
<http://mpsr.sk/index.php?navID=122&id=8150>
31. Ministerstvo spravodlivosti SR, Partnerská dohoda SR na roky 2014 – 2020
<https://lt.justice.gov.sk/Material/MaterialHome.aspx?instEID=-1&matEID=6972>
32. Ministerstvo spravodlivosti SR, Projekcia vývoja zahraničného obchodu Slovenskej republiky do roku 2020
<https://lt.justice.gov.sk/Attachment/Pr%C3%ADloha%20C4%8D.%202.rtf?instEID=-1&attEID=59933&docEID=333121&matEID=6685&langEID=1&tStamp=20131016131327920>
33. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR
www.mzv.sk

34. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, Ekonomická informácia o teritóriu – Spojené štáty americké
[http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_028E393F6EA17C00C125786500424FB5_SK/\\$File/131212_EIT_USA.pdf](http://www.mzv.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_028E393F6EA17C00C125786500424FB5_SK/$File/131212_EIT_USA.pdf)
35. Podnikateľská aliancia Slovenska
www.alianciapas.sk
36. Podnikateľská aliancia Slovenska, Portál projektu TTIP: Jedinečná šanca na rast firiem na Slovensku
<http://www.ttip-slovakia.sk/>
37. SARIO, Chemický a farmaceutický priemysel, 2012
http://www.sario.sk/sites/default/files/content/files/chemicky_priemysel.pdf
38. Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2013, Ročenka Vývoj zahraničného obchodu Slovenskej republiky 2008–2012
http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_300/350_Zahranicny_obchod/rocenka/rocenka_yearbook2012.pdf
39. Štatistický úrad Slovenskej republiky, Zamestnanosť v SR
<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=1107>
40. The Office of the United States Trade Representative (USTR)
<http://www.ustr.gov/>
41. The World Bank
<http://data.worldbank.org>
42. Web BusinessInfo.cz
www.businessinfo.cz
43. Web EurActiv.sk
<http://www.euractiv.sk/>
44. Web Európske noviny
<http://www.europskenoviny.sk/>
45. Web Európska Unia.sk
<http://www.europskaunia.sk/>
46. Web philSTAR.com
<http://www.philstar.com/>
47. Web SITA Slovenská tlačová agentúra
www.sita.sk
48. Web Teraz.sk
<http://www.teraz.sk/ekonomika>
49. Web Webnoviny.sk
<http://www.webnoviny.sk/>
50. Web Zahraničná politika
www.zahranicnapolitika.sk
51. World trade organization, World Tariff Profiles 2011
http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/tariff_profiles11_e.pdf

